ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Год выдання 38-ы. № 44 (2404). 6 чэрвеня 1969 г. ПЯТНІЦА. Цана 4 кап.

СВЯТЛО ПАЭТА

Сёння — 170 гадоў з дня нараджэння А. С. Пушкіна

«Вялікі рускі народны паэт, стваральнік казак, якія чаруюць прыгажосцю і розумам, аўтар першага рэалістычнага рамана «Яўгеній Анегін», аўтар лепшай нашай гістарычнай драмы «Барыс Гадуноў», — паэт, якога ніхто не перасягнуў ні ў харастве верша, ні ў сіле выяўлення пачуцця і думкі, паэт — роданачальнік вялікай рускай літаратуры».

І яшчэ: «Пушкін як бы запаліў новае сонца над халоднай, пахмурнай краінай, і промні гэтага сонца адразу апладнілі яе».

Так пісаў пра Пушкіна геніяльны пралетарскі пісьменнік Максім Горкі. І ў яго словах — не толькі ўдзячнасць і павага аднаго з буйнейшых рускіх пісьменнікаў да таго, хто быў «пачаткам усіх пачаткаў», да таго, хто заклаў асновы рускай класічнай літаратуры і рускай літаратурнай мовы. У словах Горкага — і тое агромністае прызнанне, тая бясконцая любоў, з якой новы свет — свет рэвалюцыі і сацыялізма — глядзіць на Пушкіна.

Так, бессмяротная спадчына Пушкіна, яго светаносны, сонечны геній, яго непарушная адданасць мэтам чалавечай, народнай свабоды аказаліся надзвычай блізкімі і зразумелымі людзям сацыялістычнай фармацыі, іх гуманістычным ідэалам, іх гераічнай барацьбе за вызваленне ўсяго чалавецтва.

Праз стагоддзі глядзіць нам у вочы і сэрцы кучаравы юнак, які, ледзь паспеўшы развітацца з самай ранняй і бесклапотна шчаслівай сваёй маладосцю, узброіўся суровай і такой небяспечнай у яго «жорсткі век» лірай палітычнага паэта, каб гнеўным словам выкрыць каранавана-га дэспата і цемрашала, каб словам узнёслым апець і ўславіць любую яго душы свабоду.

«Свободы сеятель пустынный», ён не здрадзіў чыстым парывам свайго юнацтва і тады, калі ліра палітычнай сатыры і оды змянілася ў яго руках лірай драмы і прозы, філасофскай альбо інтымнай паэзіі. Памяць аб тых гадах, калі ён сябраваў з дзекабрыстамі, калі яны, захмялелыя ад прадчування свабоды, гатовыя пакласці галовы за яе, натхнёна чыталі строфы «Цыганоў», «Вольнасці» ці «Кінжала», — памяць гэта заўсёды была з Пушкіным. І цяжка сабе ўявіць штонебудзь больш трагічнае, чым накрэсленыя задуменна-лёгкім яго пяром на палях рукапісу шыбеніцы, на якіх загінулі Рылееў і Пестэль, і надпіс: «І я б мог...»

Пераадольваючы сваю дваранска-класавую абмежаванасць, высока ўзнімаючыся над ёю, Пушкін звярнуўся да шматвяковай гісторыі рускага народа, і першае, што ён там убачыў, былі паэтычна-велізарныя постаці бунтароў і паўстанцаў Разіна і Пугачова.

«Народная думка», «народны суд» мелі для Пушкіна значэнне галоўнага фактару кожны раз, калі ён думаў аб лёсе Расіі, аб яе гістарычных шляхах. І гэта духоўная блізкасць паэта да свету народных уяўленняў надала ўсёй яго творчасці, рэдкай па разнастайнасці і багацці, па шырыні ахопу сучаснага яму жыцця, тую праўдзівасць і глыбіню, якіх не ведала руская літаратура, нават багатая такімі першакласнымі талентамі, як Фанвізін, Крылоў, Грыбаедаў.

Пушкін жыў у цяжкі і змрочны час. Ён бачыў сваю радзіму, закутую ў ланцугі прыгону і тыраніі. Паэзія Пушкіна ведала настроі смутку і безнадзейнасці. Але асноўнае, што робіць гэту паэзію вечна жывым спадарожнікам пакаленняў, — яе невычэрпны аптымізм, вера ў будучыню, у непадлеглыя вынішчэнню маральныя каштоўнасці, у высокую чалавечую годнасць, у бязмежныя сілы народа, якія па-сапраўднаму разгорнуцца толькі ў свеце, свабодным ад зла, несправядлівасці і хлусні.

Нас невымоўна хвалюе і вабіць цудоўная гарманічнасць Пушкіна, якая ніколі не азначала ўсёдаравальнай лагоднасці ці абыякавасці да дысанансаў жыцця, а, наадварот, заўсёды ішла поруч з высокай і пладнай мужнасцю, з цвярозым веданнем усіх жыццёвых супярэчнасцей і трагедый.

Нас вабіць тая паўната жыццёвых сіл, што кіпелі ў Пушкіну, у паэце і чалавеку, які рашуча адверг усякую эфемернасць, любую надземнасць у імя зямнога, рэальнага чалавечага шчасця.

Пушкін — першы рускі паэт, які звязаў сваю бессмяротную славу з лёсам усіх народаў Расіі.

І зусім невыпадкова, што песня і слова Пушкіна гучным і радасным водгуллем адгукнуліся і ў беларускай паэзіі, якая на ўсім працягу свайго развіцця адчувала на сабе магутнае ўздзеянне пушкінскай музы, яго рэалізму, яго непараўнанага майстэрства.

Подых Пушкіна ў рамантычных паэмах Купалы, у рэалістычным эпасе Коласа, у прасякнутых пошукам праўды і хараства многіх творах Багдановіча. Творчасць Пушкіна была незаменнай школай і для беларускіх паэтаў пазнейшых пакаленняў, якія вучыліся ў вялікага свайго настаўніка ўмельству быць змястоўна простымі, простымі без спрашчэнства ў выяўленні пачуццяў і думак новага чалавека, воіна і будаўніка.

«Пушкін быў рускай вясной. Пушкін быў рускай раніцай», — пісаў у 1922 годзе А. В. Луначарскі.

Ёсць у сённяшніх пераможных справах савецкага народа, у яго імкненнях, думах і марах цеплыня і святло той пушкінскай раніцы, такой далёкай і такой блізкай!

А. С. ПУШКІН

ВАКХІЧНАЯ ПЕСНЯ

Што дух весялосці пагас!
Гучыце, вакхальныя спевы!
Хай славяцца мілыя дзевы
І юныя жонкі, кахаўшыя нас!
Вы шклянкі паўней налівайце!
На звонкае дно
Ў густое віно
Шчасліва пярсцёнкі кідайце!
Уздымем жа шклянкі, іх злучым саюзам!
Хай славіцца розум, хай славяцца музы!
Ты, сонца святое, гары!
Як гэта лампада цямнее
Пры ясным усходзе зары,
Так мудрасць уяўная нікне і тлее—
Ледзь розуму сонца заззяй.
Дык слаўся ж ты, сонца, а цемра — знікай!

УСПАМІН

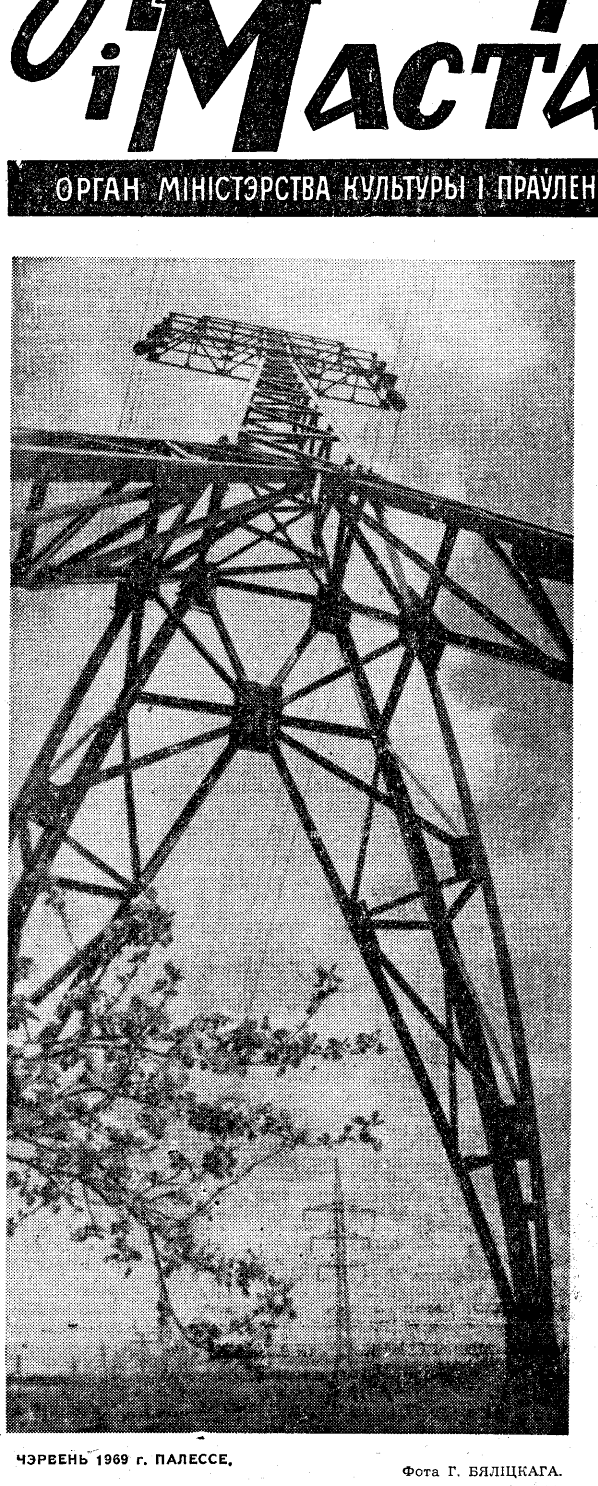
Калі смяротным нам заціхне шумны дзень,
І нема ў прыцемак прырода
На горад змучаны празрысты кіне цень
І сон, як працы ўзнагароду,
Тады зноў для мяне так доўжыцца ў цішы
Гадзін бяссонных адзінота:
У бяздзейнасці начной, як змеі, у душы
Пякуць сардэчныя згрызоты;
Кіпіць нутро; скрозь сум пакутны, неспакой
Шукаюць думы свой закутак;
Маўкліва успамін тады перада мной
Раскручвае свой доўгі скрутак;
Не могучы жыццё агіднае змагчы,
Я сам дрыжу і праклінаю,
І горка скарджуся і, слёзы ільючы,
Радкоў гаротных не змываю.

■ ■ ■

Я вас кахаў: маё каханне, можа,
Яшчэ ў душы пагасла не зусім;
Але няхай яно вас не трывожыць;
Я засмучаць не буду вас нічым.

Я вас кахаў маўкліва, беззваротна,
То быў нясмел, то вас я рэўнаваў;
Я вас кахаў так шчыра, так пяшчотна,
Як дай вам бог, каб іншы так кахаў.

Пераклаў Алесь БАЧЫЛА.

ЧЭРВЕНЬ 1969 г. ПАЛЕССЕ.

Фота Г. БЯЛІЦКАГА.

КАНЦЭРТНАЯ ЗАЛА — РЭСПУБЛІКА

Чэрвень — традыцыйны месяц летніх гастроляў канцэртных арганізацый нашай рэспублікі. Сёлета іх маршруты асабліва адказныя: артысты знаёмяць гледачоў з юбілейнымі праграмамі, прысвечанымі 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

Карэспандэнт газеты «Літаратура і мастацтва» папрасіў мастацкага кіраўніка Беларускай дзяржаўнай філармоніі Р. Анчыкава расказаць пра летнія гастролі творчых калектываў і канцэртна-лекцыйных брыгад.

— Сёлета філарманічныя калектывы і салісты, — сказаў ён, — паказваюць працоўным нашай рэспублікі праграмы, складзеныя з твораў савецкіх кампазітараў і сусветнай музычнай класікі. У канцэрты ўключаны творы, прысвечаныя У. І. Леніну, партыі і Радзіме. Шырока прадстаўлены ў праграмах творы, якія любіў Ільіч.

У канцэртах прагучыць беларуская музыка — Трэцяя сімфонія Л. Абеліёвіча, кантата «Беларускія песні» А. Багатырова, балетныя сюіты Г. Вагнера, Другая сімфонія і харэаграфічная сюіта Я. Глебава, сімфаньета М. Чуркіна. Багаты рэпертуар і вакалістаў.

Гастрольныя маршруты нашых калектываў пройдуць сёлета па ўсіх абласцях і многіх раённых цэнтрах рэспублікі. У вобласці выязджаюць лаўрэаты Усесаюзнага агляду мастацкіх калектываў — Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР, Дзяржаўны народны аркестр, Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла, наш малады камерны аркестр. У канцэртах прымуць удзел вядомыя салісты нашай філармоніі — лаўрэаты міжнародных конкурсаў Р. Нодэль і В. Шацкі, заслужаныя артысты БССР Е. Эфрон і В. Бурковіч, артысты І. Адзінцова, Г. Балацкая, Р. Клачко, С. Машкоў, М. Шубіна. Запрошаны да ўдзелу ў сімфанічных канцэртах майстры мастацтва з Масквы — Р. Керэр і А. Любімаў.

Канцэртна-лекцыйныя групы, якія выступяць у палацах і дамах культуры раённых цэнтраў, падрыхтавалі новыя тэматычныя праграмы — «Мастацтва належыць народу» і «Ленін і музыка». Наша гастрольнае лета пачалося канцэртамі ў Прыбужжы. У Брэсцкім Доме палітычнай асветы выступілі Дзяржаўны сімфанічны аркестр, акадэмічная харавая капэла. На Бярозаўскай ДРЭС адбыліся канцэрты Дзяржаўнага народнага аркестра і камернага аркестра.

Наступны адрас гастроляў — Віцебшчына.

— Выступленні творчых калектываў нашай філармоніі па абласцях рэспублікі, — сказаў у заключэнне Р. Анчыкаў, — працягнуцца да 20 ліпеня. За гэты час будзе наладжана звыш ста канцэртаў. Зямля беларуская ў гэтыя дні нагадвае агромністую канцэртную залу.

СВЯТА ВУЛІЦЫ ЯГО ІМЯ

У святочным убранні цэнтральная магістраль Віцебска. На дамах палымнеюць чырвоныя сцягі, транспаранты. Жыхары вуліцы імя Леніна ўшаноўваюць памяць вялікага правадыра.

Свята пачалося з радыёрэпартажу, у якім ішла гаворка пра гістарычныя мясціны і пра сённяшняе аблічча гэтай магістралі. У дні Кастрычніцкай рэвалюцыі на балконе аднаго з будынкаў (цяпер у ім гарадскі Дом культуры) упершыню залунаў чырвоны сцяг свабоды. У дамах на гэтай вуліцы ў дні Вялікай Айчыннай вайны наладжвалі свае яўкі падпольшчыкі Віцебска.

Памаладзела вуліца Леніна ў нашы дні. Тут знаходзяцца гарадскі Дом культуры, кінатэатр «Спартак», кнігарні, два тэхнічныя вучылішчы, выставачная зала, розныя прадпрыемствы. А на плошчы Свабоды, у якую ўліваецца вуліца Леніна, узвышаецца помнік правадыру рэвалюцыі.

Баявыя вясёлыя гукі маршаў пяці духавых аркестраў прадпрыемстваў горада абвясцілі аб пачатку свята. Ля помніка Леніну, ля памятных мясцін, дзе ўстаноўлены мемарыяльныя дошкі, у ганаровую варту сталі піянеры і камсамольцы.

Па вуліцы прайшла калона прадстаўнікоў навучальных устаноў, прадпрыемстваў і жыхароў горада, якія неслі букеты кветак да помніка Леніну.

Пасля адбыўся мітынг, які адкрыў сакратар Кастрычніцкага райкома партыі М. Сычоў. З хвалюючым словам да моладзі звярнуліся ўдзельнік штурму Зімняга палаца ў незабыўным 1917-м годзе, кавалер двух ордэнаў Леніна, ветэран грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў М. Макараў і ветэран-будаўнік, начальнік упраўлення № 38 трэста № 9 І. Ойстрах.

— Моладзь Віцебска свята шануе рэвалюцыйныя, баявыя і працоўныя традыцыі сваіх бацькоў і мацярок, — гаварыла на мітынгу маладая работніца завода гадзіннікавых дэталей Люба Мілаванава. — Клянёмся быць вернымі запаветам Леніна!

Разнастайнай была праграма гэтага цікавага свята. З канцэртамі выступілі ансамблі песні і танца «Маладосць», самадзейныя калектывы гарадскога Дома культуры і будаўнічага трэста № 9. Усеагульнае захапленне выклікалі паказальныя выступленні студэнтаў фізкультурнага тэхнікума. Віцябляне пазнаёміліся з фотавыстаўкамі, прысвечанымі жыццю і рэвалюцыйнай дзейнасці Уладзіміра Ільіча, мінуламу і сучаснаму вуліцы Леніна.

Свята закончылася вялікім феерверкам.

Я. КАЛЯДА.

КОНКУРС НА ЛЕПШЫ ТВОР ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

З мэтай далейшага развіцця дзіцячай літаратуры, стварэння для дзяцей і юнацтва новых таленавітых кніг, прысвечаных Камуністычнай партыі і яе заснавальніку У. І. Леніну, кніг, якія б расказвалі пра мужнасць, гераізм і самаадданасць савецкага народа ў мірнай працы і суровых выпрабаваннях у гады Вялікай Айчыннай вайны, Дзяржаўны камітэт па друку пры Савеце Міністраў СССР, Дзяржаўны камітэт па друку пры Савеце Міністраў РСФСР, Саюз пісьменнікаў СССР, Саюз пісьменнікаў РСФСР, Галоўнае Палітычнае Упраўленне Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту аб'явілі конкурс на лепшы твор для дзяцей. Конкурс прысвечаны тэме «Рэвалюцыйныя, баявыя і працоўныя традыцыі савецкага народа».

На конкурс могуць быць прадстаўлены творы на тэмы:

— Уладзімір Ільіч Ленін — правадыр, таварыш і настаўнік працоўных усяго свету, заснавальнік Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і Савецкай дзяржавы;

— Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя, важнейшыя этапы яе падрыхтоўкі і здзяйснення, яе значэнне для рэвалюцыйнага руху ў краінах капіталу і нацыянальна-вызваленчай барацьбы народаў;

— Камуністычная партыя Савецкага Саюза — натхніцель і арганізатар перамог у будаўніцтве камунізма, у ажыццяўленні запаветаў Уладзіміра Ільіча Леніна; жыццё выдатных камуністаў-ленінцаў — прыклад для дзяцей і моладзі;

— Савецкія Узброеныя Сілы — надзейная апора заваёў Вялікага Кастрычніка. Гераічнае мінулае і слаўнае сучаснае Савецкай Арміі і Флоту;

— Выхаванне гатоўнасці абараняць заваёвы сацыялізма. Гераічна-патрыятычнае выхаванне юнага пакалення;

— Барацьба дзвюх сістэм — сацыялізма і імперыялізму — на сучасным этапе. Барацьба народаў свету за мір;

— Гераічная праца савецкіх людзей, якія будуюць камунізм;

— Сувязь трох пакаленняў — камуністы, камсамольцы, піянеры. Вядучая роля камуністаў і камсамольцаў у жыцці савецкага грамадства. Жыццё піянераў і акцябрат. Выхаванне дзяцей у сям'і, школе;

— Фарміраванне высокіх ідэалаў, камуністычнай маралі;

— Выхаванне дзяцей у духу савецкага патрыятызму і інтэрнацыяналізму;

— Барацьба супраць уплываў і нораваў, варожых савецкаму чалавеку;

— Працоўнае, маральнае, эстэтычнае і фізічнае выхаванне падрастаючага пакалення;

— Камуністычнае грамадства, людзі будучыні.

На конкурс могуць быць прадстаўлены раманы, аповесці, паэмы, вершы, апавяданні, казкі, п'есы, навукова-фантастычныя, дакументальныя і публіцыстычныя творы.

Конкурс праводзіцца ў 1969—1970 гадах у два перыяды з падвядзеннем вынікаў і прысуджэннем прэмій па кожным перыядзе (годзе) асобна.

На конкурс дасылаюцца рукапісы, а таксама творы, надрукаваныя ў перыядычных выданнях (часопісы, газеты). Прадстаўленыя на конкурс рукапісы аўтар мае права друкаваць у выдавецтвах у перыяд правядзення конкурсу ў тым выпадку, калі рукапіс дасылаецца яшчэ да падпісання яго ў друк.

Рукапісы павінны быць надрукаваны на машынцы ў адным экземпляры і падпісаны аўтарам. Неабходна таксама ўказаць месца работы і прафесію аўтара. Да рукапісаў на мовах народаў СССР павінен быць прыкладзены мастацкі пераклад яго на рускую мову.

Рукапісы на першы перыяд конкурсу дасылаюцца да 31 снежня 1969 года, на другі перыяд — з 1 студзеня да 31 снежня 1970 года. Вынікі конкурсу падводзяцца ў першым квартале 1970 і ў першым квартале 1971 года.

Устаноўлены наступныя прэміі:
тры першыя — па 750 рублёў;
пяць другіх — па 500 рублёў;
пяць трэціх — па 250 рублёў.

Акрамя гэтага — пяць заахвочвальных прэмій па 100 рублёў.

Пераможцам конкурсу будуць уручаны Ганаровыя дыпломы.

Рукапісы трэба дасылаць на адрас: Масква, Цэнтр, Малы Чаркаскі завулак, 1. Выдавецтва «Детская литература» — «На конкурс».

СУСТРЭЧЫ З ВЕТЭРАНАМІ

У культасветустановах Брэсцкай вобласці ў гэтыя дні часта наладжваюцца сустрэчы са старымі камуністамі, героямі грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў.

З вялікай увагай слухалі рабочыя і служачыя Брэсцкага дывановага камбіната ветэрана партыі А. Веледзеева. Шматлюднай была сустрэча калектыву Брэсцкай абутковай фабрыкі з дэлегатам II Усерасійскага з'езда Саветаў П. Гуловым, які падзяліўся ўспамінамі пра свае сустрэчы з Ільічом.

Больш ста вечароў для моладзі на тэмы: «Бяры з камуністаў прыклад», «Ленін з намі», «Запаветы вялікага правадыра моладзі» адбылося ў Баранавічах. Жаданымі гасцямі на гэтых вечарах былі старыя камуністы Д. Жукавец, І. Андрэеў, удзельнік рэвалюцыйнага падполля былой Заходняй Беларусі Р. Сяржант і іншыя.

У Брэсцкім клубе работнікаў сувязі адбыўся цікавы вечар, на якім пра слаўныя справы маладых падпольшчыкаў Палесся ў гады белапольскай акупацыі расказаў удзельнік камсамольскага падполля В. Ласковіч. Навуковы супрацоўнік абласнога краязнаўчага музея А. Фоксіна сваё выступленне прысвяціла баявым справам камсамольцаў рэспублікі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Лектар таварыства «Веды» Т. Слесарык гаварыла, як сёння працуюць маладыя будаўнікі камунізма.

Н. НЭЛІНА.

ДЫСКУСІІ
На парадку дня: ПРАБЛЕМЫ АПАВЯДАННЯ

І. НАВУМЕНКА

АПАВЯДАННЕ МУСІЦЬ ШУКАЦЬ

Відаць, не прыходзіцца спрачацца аб тым, што наша апавяданне, якое 7—10 год назад перажывала паласу «ўзлёту», за апошні час прыкметна здрабнела. Менш стала відавочных творчых удач, замоўклі многія аўтары, якія пачыналі свой літаратурны дэбют у якасці апавядальнікаў.

У артыкулах В. Бурана, Я. Герцовіча і некаторых іншых аўтараў я знайшоў даволі шырокі рэестр розных тэарэтычных выкладак, цытат, спасылак на прызнаныя аўтарытэты і нават пажаданняў у духу нарматыўнай крытыкі — як трэба і як не трэба пісаць. Але пры ўсёй гэтай, як мне здаецца, чыста знешняй бутафорыі, гэтыя артыкулы дзіўна бесклапотныя ў галоўным — у адказе на пытанне, чаму замарудзіла свой крок наша навелістыка.

Я. Герцовіч самы радыкальны сродак, каб прадухіліць інфляцыю апавядання, бачыць у тым, каб не друкаваць слабых твораў. В. Буран больш паблажлівы: трымацца межаў апавядальнага жанру і крытыкаваць пісьменнікаў - апавядальнікаў, нягледзячы на іх былыя заслугі.

Каб усё было так проста, было б яшчэ паўбяды...

Я ўважліва прачытаў артыкулы В. Бурана і Я. Герцовіча, як прачытаў і тыя апавяданні, якія яны рэкамендуюць у якасці лепшых узораў, і прыйшоў да сумнага вываду, што гэтым крытыкам не заўсёды спадарожнічае поспех ва ўменні адрозніваць літаратуру ад нелітаратуры. Карацей кажучы, бракуе добрага эстэтычнага густу. Ну, хіба ж гэта сур'ёзна — ставіць у адзін рад творы пакуль яшчэ малавядомага аўтара Н. Кедалавай і, можна сказаць, ветэрана апавядальнага жанру А. Кулакоўскага? А В. Буран ставіць, і ўвогуле нанізвае прозвішчы, назвы твораў, як кажуць, па дзесятку на радок, не даючы сабе лішняга клопату разабрацца, чым добрыя і чым благія гэтыя творы. Я. Герцовіч па-свойму, з уласнай выдумкай і фантазіяй, пераказвае, напрыклад, змест лірычных апавяданняў, эцюдаў, а затым, на аснове гэтых фантазій, крытыкуе творы.

І зноў жа — самае галоўнае — не знайшоў я ў артыкулах В. Бурана (ён пачынаў дыскусію) і Я. Герцовіча роздуму аб працэсах, якія адбываюцца ў нашым сённяшнім жыцці, аб вядучых тэндэнцыях сучаснасці і адлюстраванні іх у літаратуры.

Мне хочацца прадоўжыць свае нататкі пра становішча сучаснага апавядання невялікім экскурсам у гісторыю літаратуры. Наша літаратура амаль не мае «чыстых» навелістаў, якія б не працавалі ў сумежных жанрах. Па гэтай прычыне ўзнікае пытанне аб тым, якое месца займае ў іх творчасці апавяданне, наколькі звязана яно з другімі празаічнымі жанрамі, скажам, раманам, аповесцю, што выходзілі з-пад пяра гэтых жа пісьменнікаў.

Апавяданне мела двайстую ролю ў творчасці такіх майстроў нашай прозы, як Якуб Колас, Кузьма Чорны, Міхась Лынькоў, Іван Мележ, Іван Шамякін, Аляксей Кулакоўскі, Янка Брыль, Піліп Пестрак, Аркадзь Чарнышэвіч, Янка Скрыган, Мікола Лупсякоў, Іван Пташнікаў, Алена Васілевіч і г. д. З аднаго боку, яно было як бы разведчыкам тэмы, якая знаходзіла далейшае ўвасабленне ў буйных празаічных жанрах. З другога — было цалкам самастойным, аўтаномным звяном у іх творчасці, па-мастацку адкрываючы, даючы «прапіску» ў літаратуры значным з'явам сацыяльнага, духоўнага жыцця, малюючы яркія, самабытныя характары, вызначаючы істотныя грамадскія настроі. Гэтая другая, самастойная роля апавядання была, як мне здаецца, важнейшай, чым першая, «разведвальная».

Якуб Колас сваімі дарэвалюцыйнымі апавяданнямі адкрыў цэлы свет беларускага вясковага жыцця, выявіў яго этычныя, маральныя асновы, слабыя і моцныя бакі ў сацыяльных паводзінах «мужыка», нарэшце паказаў беларусаў-палешукоў як своеасаблівых «дзяцей прыроды» з іх наіўнымі, падчас нават смешнымі ўяўленнямі аб жыцці, цэльны, непасрэдны іх характар і г. д.

Такім жа значным уяўляецца творчы вопыт Кузьмы Чорнага, шматлікія апавяданні якога паказваюць абуджаную Кастрычнікам вёску ва ўсім кіпенні яе сацыяльных і чалавечых страсцей, яе духоўных, маральна-этычных пошукаў.

У сваіх апавяданнях Кузьма Чорны вельмі многа эксперыментаваў, пранікаючы ў глыбіні свядомасці і падсвядомасці, выяўляючы сувязь думкі і пачуцця, нават самага мімалётнага, даследуючы сам ход нараджэння пачуцця, настрою, думкі. Апавяданні гэтага буйнага празаіка, яшчэ недастаткова вывучаныя і ацэненыя, з'яўляюцца найвыдатнейшай старонкай у яго творчай спадчыне.

Міхась Лынькоў напісаў незабыўныя, што даўно ўжо зрабіліся хрэстаматыйнымі, апавяданні аб выпрамленні «маленькага» чалавека ва ўмовах сацыялістычнай рэчаіснасці. Яркія, поўныя драматычнага пафасу, гумару, лірыкі, з музыкальным, напеўным ладам фразы, гэтыя апавяданні па-чалавечы душэўна, тонка перадаюць атмасферу рэвалюцыйнай маладосці нашай краіны, малююць духоўны воблік пакалення, якое сёння ўжо з'яўляецца старэйшым.

Такім чынам, апавяданню ўласціва шырыня сацыяльных, духоўных, этычных пошукаў. Яго вытокамі з'яўляюцца значныя з'явы сацыяльнага, грамадскага жыцця і роздум мастакоў аб ім.

Але жыццё не стаіць на месцы. Кожнае новае пакаленне прыносіць у яго штосьці новае, невядомае раней. У моманты змены грамадскай псіхалогіі, зрухаў, якія адбываюцца ў грамадскай свядомасці, заўсёды нараджаюцца духоўныя каштоўнасці, якія здольны ў першую чаргу даць жыццё апавяданню.

У пэўнай ступені нядаўні «ўзлёт» беларускага апавядання быў звязаны з прыходам у літаратуру плеяды здольных празаікаў, самаму маладому з якіх сёння пераваліла ўжо за трыццаць. Яны па-рознаму, але ўвогуле таленавіта расказалі аб дзяцінстве, абпаленым ваеннымі і пасляваеннымі нягодамі. У гэтых апавяданнях была добрая канкрэтнасць побыту, шчырасць пачуцця, перажывання.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

РЭПАРТАЖ

ЗАКОНЧЫЎ БРЭСЦКІ АРХІТЭКТУРНЫ...

Я даўно не быў у Брэсце і таму арыентаваўся ў горадзе даволі слаба... Вуліцы, каштаны ўздоўж тратуараў здаваліся нейкімі незнаёмымі, быццам я іх ніколі і не бачыў... Дзе ж шукаць той будаўнічы інстытут, якім аўтобусам і ў які бок ехаць?.. Я пачаў ужо прыглядацца да прахожых, выбіраючы, каго б спытаць — ці міліцыянера, ці гэтага маладога, яўна студэнцкага выгляду хлопца, — як да прыпынку аўтобуса падбегла чарада дзяўчат з вялізнымі чорнымі пеналамі для чарцяжоў, з невялічкімі пашарпанымі эцюднічкамі...

— Напэўна, студэнткі-архітэктаркі, — падумаў я і спахапіўся: дык яны ж мне і патрэбны! — А ну, праверым свае дэдуктыўныя здольнасці... Я ўскочыў за дзяўчатамі ў другі нумар аўтобуса, праціснуўся паміж нечымі плячыма. Пакуль узяў білет, дзяўчаты былі ўжо ўперадзе і, не зважаючы на штурханіну, абмяркоўвалі нейкія свае справы.

— Спрытныя дзяўчаты, — падумаў я, — адчуваецца штодзённая трэніроўка. Цяпер не празяваць бы, дзе яны будуць выходзіць...

Аўтобус крыху папятляў па горадзе, потым выбраўся на шырокую магістраль і пакаціў — паўз новыя раёны, паўз домабудаўнічы камбінат — некуды туды, дзе, здаецца, ужо і горада няма, дзе, па ўсіх правілах, павінны быць вёскі.

Па дарозе аўтобус крыху разгрузіўся, стала свабадней, і я ўжо не баяўся згубіць дзяўчат, якія, па маіх меркаваннях, павінны былі, самі таго не ведаючы, прывезці мяне проста ў Брэсцкі інжынерна-будаўнічы інстытут.

Дзяўчаты мяне не падвялі. Па пратаптанай праз прыдарожныя хмызнякі сцежцы я прайшоў за імі на вялізную плошчу, на якой стаяў вельмі прыгожы, лёгкі будынак будаўнічага інстытута.

Сонца выглянула з-за хмар, зазззяла ў шырокіх шкляных панелях, ажывіла зялёныя шаты дрэў, кінула праменьчык на ярка пафарбаваныя дахі вясковых хат, якія прытуліліся ледзь не побач з інстытутам.

У інстытуце было шумна. Ды гэта і зразумела— перадэкзаменацыйная пара: заняткі ўжо быццам і скончыліся, а да экзаменаў яшчэ некалькі «вольных» дзён. За гэтыя дні трэба паспець зрабіць многа неадкладных студэнцкіх спраў, ды яшчэ знайсці часіну пачытаць канспекты і падручнікі...

Паверх, на якім размешчаны факультэт архітэктуры, ні з якім іншым зблытаць проста немагчыма — усе калідоры, прасценкі, лесвічныя пляцоўкі завешаны малюнкамі, накідамі, вучэбнымі работамі, першымі спробамі сіл у жывапісе.

— У нязручны час вы прыехалі, — сустрэў мяне дэкан архітэктурнага факультэта Анатоль Якаўлевіч Міцянін.— Сесія... Ну, ды нічога. — І, не чакаючы маіх пытанняў, пачаў расказваць:

— Факультэт наш малады. Існуе толькі тры гады. Зараз займаецца на ім каля трохсот студэнтаў.

Чаму такі факультэт адкрыўся менавіта ў Брэсце?.. Нашы студэнты лічаць, што гэта зроблена наўмысна, маўляў, нехта ваенныя базы ля граніц будуе, а мы — самы мірны, будаўнічы інстытут. Можа ў гэтай легендзе і ёсць рацыя, хто яго ведае, бо інстытут такі і факультэт маглі быць адкрыты з аднолькавым поспехам і ў Магілёве, і ў Віцебску, і ў Гомелі, і ў Гродна. Аднак перавагу аддалі Брэсту.

Чаму спатрэбіўся яшчэ адзін архітэктурны факультэт?.. Не хапае архітэктараў. Вельмі не хапае. Вазьміце для прыкладу суседняе з намі Люблінскае ваяводства Польскай Народнай Рэспублікі. Там на кожны раён па дваццаць архітэктараў з вышэйшай адукацыяй, а ў нас — добра, калі хоць адзін ёсць. Асабліва дрэнна ў сельскай мясцовасці. Вось наш факультэт і будзе рыхтаваць спецыялістаў сельскага і зялёнага будаўніцтва. Зразумела, хлопцаў вабяць маштабы, хочацца ім гарады новыя ствараць. Што ж, хай набіраюцца майстэрства, развіваюць свае здольнасці, вучацца думаць архітэктурнымі катэгорыямі... Дарэчы, вы бачылі ўжо нашы выстаўкі?

— Бачыў.

— Ну і як яны вам?

— Склалася ў мяне ўражанне, што ў другакурснікаў фантазія больш багатая, чым у іх старэйшых сяброў.

Анатоль Якаўлевіч усміхнуўся.

— Э, не! Ёсць тут адна маленькая акалічнасць... Калі ў другакурснікаў была вольная тэма — «Паляўнічы домік», «Кафэ», «Турысцкая база», то перад студэнтамі трэцяга курса сталі даволі жорсткія ўмовы. Ім трэба было распрацаваць праект сельскага клуба, пры гэтым улічваць не вельмі шчодры каштарыс, наяўныя будаўнічыя матэрыялы—адным словам, усё тое, з чым сутыкаецца кожны архітэктар, калі ён падыходзіць да праектавання будынка. Ды інакш і нельга было, бо мы дамовіліся з аблвыканкомам, што лепшыя праекты будуць прыняты да будаўніцтва.

Дарэчы, мы прытрымліваемся думкі, што студэнтаў-архітэктараў патрэбна прывучаць да творчасці з першых дзён вучобы. Арганізоўваем рэгулярныя выстаўкі, праводзім факультэцкія конкурсы, падтрымліваем дух добразычлівага творчага спаборніцтва.

Я прайшоўся па калідорах інстытута, заглянуў у аўдыторыі, бібліятэку, у майстэрні малявання, жывапісу, скульптуры. У студэнтаў няма ні хвіліны вольнага часу, і нават неяк няёмка было адрываць іх ад работы. Я падышоў да высокага хлопца, які корпаўся ля мальберта, хмурыўся, уздыхаў — відаць, нешта не атрымлівалася. Пазнаёміліся. Хлопец быў студэнтам другога курса, звалі яго Віктар Бобрык.

— Запусціў крыху, — быццам апраўдваўся ён, —то спартыўныя спаборніцтвы — а я баксёр, то яшчэ што... А наганяць вельмі цяжка, часу не хапае. Не, я не з Брэста. Я з Клецка прыехаў. Чаму сюды? Чуў, што паступіць лягчэй. Ды аказалася не так ужо і проста. З першага заходу нічога не атрымалася. Прыйшлося год папрацаваць на будоўлі, пахадзіўшы на падрыхтоўчыя курсы, сур'ёзна заняцца малюнкам... Ёсць у нас на курсе і такія, што сапраўды прыехалі здалёк... Вера Кавальчук з Магадана, Заід-хан Мартаеў — з Махачкалы...

На кафедры архітэктуры і малюнка было даволі людна. Час ад часу заходзілі студэнты, прыносілі работы, аб нечым раіліся,—адчувалася, што пара сапраўды гарачая.

— Мікалай Аляксеевіч! —усунуў нос у дзверы невялікага росту хлапец. — Хадзіце ўжо, — звярнуўся ён да дацэнта кафедры Мікалая Аляксеевіча Бялова, — усё гатова...

— Зараз прыйдзем. Ну што, таварышы, пайшлі... — паклікаў ён выкладчыкаў кафедры Мікалая Аляксеевіча Ханава, Ларысу Мікітаўну Храпунову і Марата Рыгоравіча Клімава... У першакурснікаў сёння заліковы прагляд, — растлумачыў ён мне.

У майстэрні малявання уздоўж сцен расстаўлены акуратна невялічкія мальберты з работамі першакурснікаў. Былі сярод іх даволі моцныя, былі і слабейшыя. Выкладчыкі ішлі ўздоўж гэтай своеасаблівай экспазіцыі, ля некаторых работ раіліся, каб прыйсці да агульнай думкі, некаторыя ні ў кога не выклікалі сумненняў, — Мікалай Аляксеевіч чырвоным алоўкам ставіў у куточку «выдатна», а ўверсе маленькую літару. Я спытаўся, што гэта азначае.

— Мінскія архітэктары просяць нас наладзіць выстаўку работ студэнтаў нашага факультэта. А да ўсякай выстаўкі рыхтавацца трэба загадзя. Вось мы цяпер пачынаем пакрысе выбіраць лепшыя работы...

— Для першага курса—выдатна!.. — кажа Мікалай Аляксеевіч Бялоў.

Сесія—гарачая пара не толькі ў студэнтаў. Шмат работы і ў бібліятэкаркі Тацціяны Чысцяковай.

Факультэт архітэктуры у Брэсцкім будаўнічым інстытуце—факультэт малады. Яму ўсяго тры гады. Гэта ўзрост, калі толькі-толькі закладваюцца першыя традыцыі, і вельмі добра, што з самага пачатку традыцыямі гэтага факультэта сталі творчая актыўнасць і высокая патрабавальнасць.

Як і перад кожнай навучальнай установай, перад архітэктурным факультэтам Брэсцкага будаўнічага інстытута стаіць і цэлы шэраг праблем. Першая і, напэўна, самая галоўная з іх — праблема кваліфікаваных кадраў. Дзе знайсці добрых выкладчыкаў? У мінулыя гады запрашалі работнікаў аблпраекта, але не кожны добры архітэктар можа быць добрым педагогам. Зараз на кафедры выкладчыкі загружаны звыш усякай нормы. А неўзабаве і цесна стане — штогод уліваецца тры новыя групы, амаль сотня чалавек. Час падумаць і аб спецыяльных аўдыторыях, замацаваных пастаянна за адной групай. Няма на факультэце макетных майстэрняў. А вядома ж, што без макета архітэктар, як без рук.

Паўстаюць і зусім нечаканыя пытанні — напрыклад, цяжка, амаль немагчыма ў Брэсце знайсці натуршчыкаў.

Адным словам, праблем шмат. Але не гэта галоўнае. Галоўнае тое, што праз два гады ў праектныя ўстановы рэспублікі ўвальецца атрад маладых, актыўных, таленавітых архітэктараў, у чыіх дыпломах будзе напісана: «Скончыў Брэсцкі інжынерна-будаўнічы інстытут... Прысвоена спецыяльнасць — архітэктар».

А. БЕЛАВУСАЎ.

КІНО

ДЗЕСЯЦЬ ХВІЛІН ПРА КОНЕЙ

СУСТРЭЧА з канём на запруджанай транспартам гарадской вуліцы стала ў нашы дні свайго роду падзеяй. Аджывае, здаецца, свой век конны транспарт. І глядзім мы на прыгожую жывёлу са светлым сумам. Людзі старэйшага пакалення яшчэ памятаюць, як гэтыя ж гарадскія вуліцы належалі толькі коням. Памятаюць легендарныя паходы Першай коннай і ваенныя парады, якія камандуючы па традыцыі прымаў вярхом на кані. Для старых такая сустрэча, напэўна, — успаміны дзяцінства, калі конь быў адзінай апорай у гаспадарцы. Гэты конь — спрадвечны працаўнік, памочнік хлебароба. А партызанскія гады — успомнім хоць бы нёманскіх казакаў, пра якіх так добра пісаў Янка Брыль. Ведаем і другога каня — выпеставанага, танканогага, што раскланьваецца з арэны цырка і — закілзанага, што нясецца на скачках, як віхор...

І вось ён на экране — імчыць па нязвыкла пустой вуліцы Гомеля — без сядла, без аброці, пад цокат сваіх падкоў, па бруку, пад захапленне прахожых, якія стоўпіліся на тратуарах. Бег яго трэніраваны, свабодны, вольны, і ўсё-такі конь разгубіўся — паварочвае галаву, азіраецца. Куды ж ён бяжыць? Аказваецца, у лес, у поле. І ў наступных кадрах мы ўжо бачым, як ён спакойна гуляе паміж дрэў. Спыніўся, прыслухаўся — горад, машыны, светафоры, людзі, нялёгкая работа — усё ззаду, ён зноў на волі.

Гэты кароткі эпізод, бадай, і з'яўляецца кульмінацыйным у невялікім дзесяціхвілінным фільме «На крузе», які стварылі нашы дакументалісты (аўтар сцэнарыя — Эдуард Карпачоў, рэжысёр — Аляксандр Кісялёў, здымаў карціну Міхаіл Дзямураў).

Стужка, знятая ў асноўным на Гомельскім конным заводзе, адрозніваецца ад звычайнага, толькі ілюстрацыйнага пераказу таго, што ўбачыў кінааб'ектыў. Задума фільма — напомніць, паказаць, што і ў наш час аўтамашын і трактараў конь не забыты. Праўда, цяпер коні ў большасці прызначаны для іпадромаў і цыркаў. Тым больш, да іх прад'яўляюцца асобыя, павышаныя патрабаванні, і тыя, быццам вытачаныя, высакародных форм і масцей прыгажуны, якімі мы любуемся, — гэта таксама плён нялёгкай працы людзей, адданых сваёй справе.

Раскрываецца задума фільма даволі арыгінальна і нечакана. Уся стужка — гэта паслядоўны расказ аб перыпетыях, выпрабаваннях і нават пакутах каня, якія ён церпіць на шляху ад *вольных прагулак* (у першых запаволеных кадрах фільма трохгодка нават не скача па лузе, а бескланотна захапляецца свабодай, здаецца, ляціць, плыве над ім, не кранаючыся зямлі) да сталасці і найвышэйшага напружання. Вучоба, праца, падрыхтоўка — кончыліся, а цяпер — ударыў гонг, конь імчыць *па іпадроме*. Гэта і знята выдатна: бег, поўны сапраўднага хараства!

Але які конь цяпер ні дужы, ні горды, усё-такі ён успамінае вольныя пашы сваёй маладосці, на якія яго якраз і выводзіць у фінале гэтая вуліца горада. Аўтарская думка не ўнушаецца нам каментарыямі да фільма, а выцякае з раскрытых камерай эпізодаў і перажыванняў самога каня.

Апраўданы і прыём паказу без дыктарскага тэксту. Яго адсутнасці проста не заўважаеш — настолькі вобразныя, сімвалічныя і так падначалены задуме лепшыя кадры карціны. І не назавеш фільм нямым: да ліку яго вартасцей трэба аднесці музыку, якую напісаў кампазітар Алег Янчанка. Яна ўманціравана ў фільм вельмі тактоўна. Аб'язджаюць каня — яго скачкам адпавядае рытмічная музыка і зусім натуральна ўплятаюцца пaляскванні бізуна, якім накіроўваецца бег каня. У другім месцы — тая ж кароткая *мелодыя і гул натоўпу на іпадроме* і асобныя словы каманды. А потым музыка зусім ледзь чутна, і яе перакрывае гулкі цокат падкоў каня.

Шкада, што рэдка адчуваецца прысутнасць на экране або па-за экранам чалавека. Вось яшчэ неаб'езджанага, палахлівага каня першы раз у загон заводзяць *упяцярых. І якія цяжкія*, небяспечныя і для чалавека і для каня гэтыя першыя хвіліны сумеснай работы. Але яны непазбежныя, неабходныя, і хутка на доўгім повадзе паслухмяны ўжо камандзе конь раўнамерна прабягае круг за кругам, адпрацоўваючы крок, набіраючы хуткасць. Потым тут жа на *конзаводзе яго запрагуць*, і не жакей, а той жа самы, першы настаўнік сядзе ў качалку... Здаецца, што мы і людзей зараз пабачым у поўны рост. Ды толькі камера нацэлена пераважна на коней...

Калі гэтых, як на падбор, стройных, лёгкіх прыгажуноў, якія танцуюць, раздуваюць ноздры, нарэшце, заводзяць у вагоны, грузяць у кузавы аўтамашын — сумна тым, хто выхаваў іх... Праўда, гэты сум у канцы фільма робіцца **амаль** галоўным у эмацыянальным стане чалавека, які так рэдка з'яўляецца на экране.

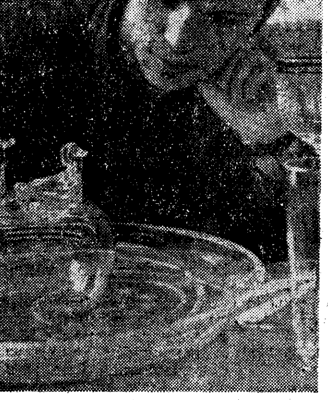
Затое да ліку лепшых знаходак і рэжысёра і аператара трэба аднесці апошнія кадры фільма, калі з парадзелага над ракой тумана раптам выплывае востраў і на ім — коні. Кадры зняты зверху, і прыгожы астравок нагадвае нейкі мініяцюрны мацярык, выбраны конямі, дзе яны не пасуцца, не скачуць, бо тут вельмі мала месца, а проста ціхамірна стаяць, адпачываюць — адпачываюць перад новай работай, перад будучымі выпрабаваннямі...

На гэтым аўтары і канчаюць кароткі экранны расказ аб конях, расказ пераканаўчы, зроблены прафесіянальна.

У фільме «На крузе» вырашана ў пэўнай меры і чыста пазнавальная задача — паглядзеўшы карціну, глядач даведваецца, што на Гомельшчыне ў нас ёсць конзавод, які пастаўляе выдатных коней, бачыць, як трэніруюць, навучаюць коней. Ну і, вядома, любуецца лепшымі, пародзістымі скакунамі, якія цудоўна зняты на конзаводзе і на іпадроме. Аўтары карціны здолелі ўключыць у кінанавелу выразныя, дынамічныя кадры, якія літаральна захапляюць нас рытмам і прыгажосцю пабачанага на экранах.

Як я пісаў у пачатку, мы амаль што не ўяўляем сабе каня без чалавека, без іх узаемна ўдзячнага пачуцця. Калі б гэты матыў увайшоў у фільм больш выразна, аўтараў можна было б павіншаваць з сапраўднай удачай. Пры ўсім безумоўна добрым у гэтай стужцы сузіральнасць, з якой рэжысёр і аператар здымалі чалавека, замінае ім сказаць нешта істотнае — і мы вымушаны хваліць работу аб'яднання «Летапіс» студыі «Беларусьфільм» з агаворкамі і крытычнымі заўвагамі, хоць у часе прагляду нам амаль усё на экране як быццам і падабалася.

Л. ПРАКОПЧЫК.

Гэты здымак зроблены ў эксперыментальна-мастацкім аддзеле Барысаўскага шклозавода імя Дзяржынскага. Студэнт Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута Пётр Арцёмаў працуе над дыпломнай работай — камплектам посуду для Мінскага палаца шлюбаў.

Пасля абароны дыплома ён будзе працаваць на заводзе імя Дзяржынскага мастаком.

Фота М. МІНКОВІЧА.

УСЕ ФОРМЫ, АКРАМЯ СУМНЫХ

Чуйная, напружаная цішыня панавала ў чытальнай зале Віцебскай гарадской бібліятэкі імя Л. М. Талстога, калі выступаў удзельнік грамадзянскай вайны Іван Ігнатавіч Аляксееў. Расказваў ён аб сустрэчах з У. І. Леніным.

Спадабалася людзям гутарка былога чырвонагвардзейца. Захацелася прадоўжыць размову аб правадыры. Праз некалькі дзён у бібліятэцы адбыўся дыспут—як жыць па-ленінску? А нядаўна тут праведзена канферэнцыя чытачоў па кнізе Леніна «Што рабіць?».

Разнастайныя формы і метады прапаганды ленінскай спадчыны выкарыстоўваюць работнікі бібліятэкі. З любоўю аформлены тэматычныя выстаўкі літаратуры аб правадыры. Кнігі размеркаваны па тэмах: «Ленін і Кастрычнік», «Ленін аб пабудове камунізма», «Моладзі пра Ільіча», «Ідэі Леніна жывуць і перамагаюць». Тут жа побач—картатэка «Вобраз Леніна ў мастацкай літаратуры».

— У апошні час намнога павялічыўся попыт на творы Ільіча,—гаворыць загадчыца чытальнай залы Святлана Мікалаеўна Халіпская.—Часта звяртаюцца да нас людзі з просьбай *падабраць літаратуру для падрыхтоўкі лекцыі*, даклада або сачынення на ленінскую тэму.

Святлана Мікалаеўна і загадчыца абанементнай залы Галіна Сямёнаўна Шкір'янава заўсёды дапамагаюць чытачам, чула адносяцца да іх запатрабаванняў.

Ф. НІКАЛАЕЎ.

г. Віцебск.

Гастрольнае лета

ПАСЛЯ ПЕРШЫХ СУСТРЭЧ

НА СПЕКТАКЛЯХ ЛЕНІНГРАДСКАГА ТЭАТРА КАМЕДЫІ

НІШТО на свеце не канчаецца, толькі змяняецца, — сказаў паэт. Як зразумець гэтае «нішто»? Асабіста я ўспрымаю гэта як нешта вялікае і сапраўднае ў жыцці і ў мастацтве. Любое адкрыццё мастака, калі толькі ён ішоў да высокага ідэалу, жыве, развіваецца, працягваецца. У тым, што ім зроблена, і ў тым, што робяць яго паплечнікі і вучні.

Без перабольшвання скажу, што гастролі Ленінградскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра камедыі зацікавілі грамадскасць *перш-наперш таму, што* гэты калектыў выхаваў і выпеставаў выдатны майстар савецкай культуры Мікалай Паўлавіч Акімаў. Тэатр прыехаў у беларускую сталіцу ўпершыню — мінчане знаёмяцца з яго мастацтвам, яго роздумам аб жыцці, з яго паэзіяй.

Мікалай Акімаў, — а значыць і *створаны ім тэатр*, — дарагі нам за нястомны творчы пошук у драматургіі, рэжысуры і выяўленчым мастацтве, дзе гэты чалавек пакінуў такі значны і дзейсны след. Акімава слушна называлі бунтаром, палемістам, байцом у мастацтве і высока ацэньвалі яго дасягненні ў самаадданай працы. Цікава, што тэатр камедыі і папулярны як тэатр Акімава нават сярод тых, хто ніколі не быў на яго спектаклях. Асабліва любілі і паважалі Мікалая Паўлавіча мы, акцёры, бо і нашым сэрцам варожыя шэрасць і стандарт, дылетанцтва і прымітывізм, — тут мы саюзнікі Акімава. Дух эксперыментатарства, заўсёды ўласцівы яму, дарагі і нам. Яго творчая пазіцыя была заўсёды акрэсленая, дакладна вывераная, знойдзеная ў роздуме аб мастацтве, патрэбным народу. Як сапраўдны грамадзянін у мастацтве, М. П. Акімаў практычна развіваў нашу камедыяграфію як моцны жыццесцвярджальны сродак уздзеяння на гледача.

Мне даводзілася знаёміцца з творчасцю акцёраў тэатра Акімава ў розныя гады. Што б я ні глядзела ў яго пастаноўцы і яго непаўторных прыгожых дэкарацыях, — было гэта вялікай удачай ці выдаткам эксперыменту, — пачуццё павагі да *яго творчай энергіі і смеласці* не пакідала мяне. Патрабавальны да сваіх абавязкаў і кожны акімавец — і гэта яго норма жыцця ў мастацтве. Ён перадаў сваім паплечнікам і вучням неспакойны тэмперамент шукальніка. Зразумела, калі цяпер я сяджу ў зале і гляджу спектаклі ленінградцаў, мне хочацца ўлавіць залатыя россыпы акімаўскай шчодрасці і незгасальнай фантазіі. І калі бачу іх, *радуюся, хвалююся, апладзірую* разам з суседзямі.

Жанравая прыналежнасць тэатра — камедыя! — здавалася б, можа абмежаваць яго дыяпазон. А на самай справе? Ён і востра сатырычны, і поўны лірыкі ў спектаклях пра нашу моладзь, і саркастычны ў выкрыванні так званага «*заходняга раю*», і *плакатна-гратэскавы* ў вадэвілях... Віртуозы трупы добра ведаюць «сакрэты» мастацкай праўдзівасці на сцэне. Тут могуць, як і ўсе мы, іграць лепш або горш, але ніколі не дазволяць сабе сфальшывіць. Мінчане пераканаліся ўжо ў гэтым.

Уражанні ад першых спектакляў даюць *падставы* сцвярджаць, што акімаўскае ў калектыве захоўваецца. Не, я не збіраюся рэцэнзіраваць тую або іншую пастаноўку — па-акцёрску шчыра гавару пра тое, што мне блізка і зразумела.

Відаць, доўга яшчэ буду помніць свае ўражанні ад сустрэч з *героямі сучасных п'ес*, якія з такім захапленнем іграюць акімаўцы. Абавязкова буду дапытліва і ўважліва глядзець на тое, як разумеюць і ўвасабляюць ў гэтым тэатры А. П. Чэхава, як чытаюць Эдуарда дэ Філіпа, як паглыбляюцца ў паэтычны свет Байрана, як адкрываюць чарадзея Яўгенія Шварца.

Сустрэчы з такімі талентамі, як Е. Юнгер, І. Зарубіна, А. Беніяміпаў, з маладым у кожным сваім кроку на сцэне Г. Варапаевым нясуць мне сапраўды вялікую радасць. Нараджаецца пачуццё сяброўскага ўзаемаразумення, з якім потым жывеш доўга, як з запаветным і дарагім *табе адчуваннем таго, што* ты стаў духоўна багацейшы.

Некалькі гадоў назад наш тэатр імя Янкі Купалы выступаў у Кіеве адначасова з акімаўцамі. Вырвацца на іх спектаклі ўдавалася рэдка, а ўсё помніцца, помніцца... Бо ў сэрцы!

І ўжо адно тое, што мае землякі-мінчане штурмуюць абодва будынкі, дзе ідуць спектаклі ленінградцаў, што ў зале то пануе цішыня, то раптам *партэр і балконы* сатрасаюць выбухі вясёлага смеху, што потым удзячныя маладыя людзі падносяць артыстам чэрвеньскія кветкі,—вялікае свята!

З асабістага вопыту ведаю, як цяжка драматычнаму артысту выступаць на велізарнай сцэне нашага опернага тэатра, і таму спачуваю нашым гасцям, *якія прывыклі* да свайго ўтульнага памяшкання ў Ленінградзе на Неўскім праспекце. Добра, што яны пакрысе абжываюць новыя залы, імкнучыся не страціць каштоўнейшыя нюансы ў ігры.

Акімаўцы аднaчасова іграюць на двух мінскіх сцэнах—і зноўтакі я знаю, як гэта цяжка для *трупы, якое гэта напружанне*. І ўдвая дзякуй за тое, што нашы госці ставяцца да кожнага выхаду на падмосткі з усёй адказнасцю мастака, якому дарагія высокія мэты мастацтва!

Першыя ўражанні... Сфармуляваць іх цяжка. Таму няхай даруюць мне таварышы з акімаўскай трупы за прыблізныя, відаць, *словы, з якімі я звяртаюся* да іх, яшчэ ўсхваляваная пасля таго, што пабачыла. А пабачыла пакуль што вельмі мала, тры спектаклі, каб мець права на больш грунтоўную размову. Скажу толькі, што не прапушчу ніводнага спектакля, калі будзе магчымасць. Бо гэта тэатр з тых, якія не шанаваць *і не любіць немагчыма, якія* прымаеш цалкам — з усімі безумоўнымі поспехамі і эксперыментатарскімі няўдачамі. Такое мастацтва вымагае ад артыстаў не службы, а служэння! І акімаўцы такія. Тэатр ведае свой грамадзянскі абавязак — супраць каго і за што ён заклікаены змагацца сваёй зброяй!

Звяртаючыся да гасцей, хочацца ім сказаць, — я, глядач, імкнуся глыбей пазнаць іх сёння, бо веру ў яшчэ больш радаснае творчае заўтра!

Зінаіда БРАВАРСКАЯ,
народная артыстка БССР.

АПАВЯДАННЕ МУСІЦЬ ШУКАЦЬ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Гэтыя апавяданні былі ў добрым сэнсе біяграфічнымі, яны абапіраліся на бачанае, перажытае, нават на канкрэтны факт, выпадак. І нічога кепскага не здарылася. Набрыняўшы жывымі *сокамі* побыту, рэал'ямі жыцця, апавяданне стала па-мастацку больш праўдзівым, пераканаўчым. Відаць, не трэба забываць, што паласа апавяданняў, якія нарадзіліся ў 50—60 гг., былі пэўнай рэакцыяй на схематызм, ілюстрацыйнасць некаторых твораў папярэдняга перыяду.

З чым сутыкнулася сённяшняе апавяданне, чаму яно пачало прыкметна драбнець? Чаму з сённяшняга беларускага апавядання знікае востры сацыяльны канфлікт, уласцівы яму ў 20—30-я гады, замяняючыся канфліктам, калі можна сказаць так, маральна-этычным?

Прычын, відаць, многа як аб'ектыўных, так і суб'ектыўных. Наша рэспубліка імкліва развіваецца ў індустрыяльным напрамку. Карэнным чынам змяніліся класавы, дэмаграфічны склад насельніцтва. Вырасл дзесяткі буйных заводаў, электрастанцый, фабрык, розных прамысловых прадпрыемстваў. Прафесія настаўніка, урача, інжынера, механізатара стала самай звычайнай прафесіяй. Кожны выпуск дзесяцігодкі, вышэйшай навучальнай установы прыбаўляе колькасць людзей, светаўспрыманне, светаадчуванне якіх істотна адрозніваецца ад адчуванняў і запатрабаванняў, скажам, селяніна-аднаасобніка. Карацей кажучы, у нашым грамадстве ідзе няўхільны працэс росту асобы, пашыраецца яе духоўны дыяпазон.

Формы гарадскога жыцця пашыраюцца, распаўсюджваюцца на вёску, і гэтая імклівая урбанізацыя, трэба сказаць, застала літаратуру ў пэўнай меры знянацку.

Таму, як мне здаецца, глыбока памыляюцца В. Буран і Я. Герцовіч, калі раяць пісьменнікам менш пісаць пра «наведванне родных мясцін і сяброў маленства». Як бы ў прыклад пажаданым крытыкам ўзору вядомы сюжэт «я посетил родимые места, ту сельщину, где жил мальчишкой» вельмі распаўсюджаны не толькі ў сучаснай беларускай паэзіі, але і ў прозе. І вяртаюцца пісьменнікі на сцежкі маладосці не толькі таму, што іншых дарог яны пакуль не ведаюць. Ведаюць. Але добрае апавяданне напісаць не проста. Трэба мець улюблёнасць, закаханасць у той жыццёвы матэрыял, за які бярэшся. Зварот пісьменнікаў да тэмы дзяцінства, падарожжы ў маладосць, на першы погляд, мімалётныя наезды ў вёску, якіх нямала ў сучасных апавяданнях, як ні дзіўна, нясуць з сабой асэнсаванне працэсаў і тэндэнцый сучаснасці, новых павеваў і зрухаў у грамадскім жыцці. Успомнім апавяданні Б. Сачанкі, І. Чыгрынава, М. Стральцова, А. Кудраўца, М. Капыловіча, М. Вышынскага. Так ці інакш у творах гэтых пісьменнікаў ёсць пэўнае параўнанне таго, што было ў вёсцы дзяцінства, з тым, што ёсць цяпер, і ў гэтым, мабыць, і палягае асэнсаванне жыццёвых тэндэнцый.

Сфера маральна-этычнага жыцця таксама нясе ў сабе прыкметы сацыяльнасці. Сузіральнасць інтымнага жыцця займаюць у сённяшнім апавяданні прыкметнае месца. Думаецца — гэта натуральна. Вырас свет асобы, кола яе інтарэсаў. Дарэвалюцыйнае беларускае апавяданне амаль не выдзеліла самастойнай любоўнай тэмы. Такая тэма ўпершыню паяўляецца ў апавяданнях дваццатых гадоў. Герой сучаснасці стаў яшчэ больш «далікатны», інтэлігентны ў сваіх пачуццях, адчуваннях, і гэта не магло не адбіцца на сучасным апавяданні. У лепшых нашых апавяданнях аб каханні (успомнім хоць бы «Галю» Я. Брыля) прысутнічае атмасфера маральна-этычных пошукаў грамадства, яго духоўныя ідэалы. А гэта не так і мала.

Адным словам, не магу пагадзіцца з крытыкам Я. Герцовічам, які сцвярджае, што ў сферы інтымнага жыцця, у сузіранні, паэтызацыі прыроды апавяданне не суджана сустрэць героя. Багатыя духоўна людзі ўмеюць бачыць вакол сябе багаты, разнастайны свет, з якім ён цесна і непарыўна звязан. Можна цудоўна напісаць і пра збор грыбоў, і пра лоўлю рыбы, і пра звычайную паездку ў лес, і ніякага тут не будзе парушэння. Калі чалавек умее бачыць, адчуваць прыгожае, радавацца і навакол, то гэта можна назваць пазіцыяй, чым пасіўнае сузіранне.

Большасць апавяданняў Тургенева, як і яго раманаў, аповесцей, не абыходзяць кахання. Але мары тургенеўскіх герояў заўсёды ідуць побач з уяўленнем пра чалавека, характар якога нясе штосьці новае, нязнанае раней, увасабляе новыя зрухі ў грамадскай свядомасці.

Я не ўяўляю, як можна пісаць пра моладзь, юнацтва, не пішучы пра каханне. Другая справа, што многія сучасныя апавяданні, якія раскрываюць свет інтымных, асабістых, любоўных адносін, ардынарныя, прымітыўныя, не маюць глыбокай маральна-этычнай асновы. Яны не нясуць значнай думкі, таму сацыяльная вага іх мізэрная.

Адстайваючы права апавядання на паказ інтымнага жыцця, паэтызацыі прыроды, прыгажосці навакольнага свету, я зусім не хачу сказаць, што гэта — магістральны шлях развіцця нашай навелістыкі. Проста не трэба абламваць жывое дрэва, на якім могуць быць і большыя і меншыя галіны.

Гэта праўда, што мы засумавалі па значным характары, па героі, якога б адкрыла апавяданне і які б стаў прыкладам для пераймання. Пакуль яшчэ амаль не відаць героя ў лабараторыі вучонага, у фабрычных цэхах, што для беларускай літаратуры яўна недастатковую. Пра гэта трэба гаварыць і пісаць, але, як вучыць мудрая пагаворка, не трэба выкідваць разам з бруднай вадой і дзіцянё.

У апавядання свой мастацкі «мікрасвет», свае адметныя стылявыя сродкі. Яны непаўторныя, разнастайныя і залежаць ад жыццёвага матэрыялу, які кладзецца ў аснову апавядання, ад эстэтычнай, эмацыянальнай ацэнкі гэтага матэрыялу пісьменнікам. У апавяданні, скажам, значна большую ролю, чым у рамане, аповесці, іграе «настрой», інтымны лад фразы, дэталь, падтэкст, эмацыянальна-ацэначнае слова. Для сучаснага апавядання не прайшла дарма «школа» Чэхава — яно імкнецца да сціласці, лаканічнасці, да павышэння ўдзельнай вагі кожнай фразы.

У той жа час пошукі апавядання — не пошукі жанравай формы, як вынікае з некаторых сцвярджэнняў В. Бурана. Апавяданне мусіць шукаць — раскрываць новыя жыццёвыя з'явы, адкрываць новых герояў, даваць ім мастацкую прапіску ў літаратуры. А жанравыя, стылявыя і іншыя адзнакі апавядання будуць залежаць ад таго, што знайшоў пісьменнік, як ён здолее паглыбіцца ў працэсы нашай хуткаплыннай явы.

ЧАСОПІСЫ ў чэрвені

Полымя Беларусь Маладосць

«ПОЛЫМЯ»

Нумар адкрываецца вершамі «Домік у Мінску» і «Бацькаўшчына» Анатоля Белавуса, які друкуецца ў «Полымі» ўпершыню. Паэзія прадстаўлена таксама вершам Алеся Бачылы «Ленін» і цыклам вершаў Аляксея Пысіна.

У раздзеле прозы — аповесць Наталлі Кедалавай «Вольчын двор», апавяданні Івана Навуменкі, Яўгена Васілёнка і Леаніда Гаўрылкіна.

У раздзеле «З літаратурнай спадчыны» друкуецца ў перакладзе з лацінскай мовы паэма М. Гусоўскага «Песня пра зубра» з пасляслоўем перакладчыка Я. Семяжона.

Друкуецца нарыс Янкі Сіпакова «Акно, расчыненае ў зіму» — пра пасляваеннае жыццё вёскі і яе людзей.

Раздзел публіцыстыкі прадстаўлены ў нумары артыкуламі В. Старавойтава «Да пазнання праўды жыцця» (пра ленінскую тэорыю адлюстравання) і М. Кавалёва «У будучыню горад наш глядзіць» (пра перспектывы будаўніцтва Мінска).

У раздзеле «Успаміны, дзённікі, дакументы» друкуюцца ўспаміны Ц. Сяргейчыка «Тэатр вяртаецца дадому» (пра першыя дні працы тэатра імя Я. Коласа пасля вяртання з эвакуацыі).

У нумары чытач знойдзе артыкулы «Адчараваныя скарбы» Ул. Калесніка (пра першы том «Гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры»), «Кібернетыка і яе праблемы» В. Обухава, «Да этымалогіі беларускіх фразеалагізмаў» Ф. Янкоўскага, «Жывая спадчына» Л. Падгайскага (пра мову твораў М. Гарэцкага) і «Матэрыялы да слоўніка сінонімаў і блізказначных слоў» М. Клышкі.

У раздзеле «Сярод кніг» друкуюцца рэцэнзіі: С. Гаўрусёва — на зборнік вершаў Я. Крупенькі «Салаўі», К. Хромчанкі — на кнігі А. Яскевіча «Карані маладога дрэва» і «Ад слова да вобраза», Р. Бярозкіна — на зборнік сучаснай нямецкай паэзіі ГДР «Пярэднія выйшлі ў заўтра», З. Гальмакова — на кнігу А. Гардзіцкага «Дыялогі», В. Тараса — на зборнік артыкулаў «Слова пра майстроў сцэны».

У раздзеле «Кароткія рэцэнзіі» рэцэнзуюцца альбом-выстаўка «Максім Багдановіч», нарыс «П. А. Бузук» Я. Рамановіч і А. Юрэвіч, зборнік апавяданняў А. Шлега «Трывожная памяць»

Ёсць у нумары раздзелы «Старонкі нашай гісторыі» і «Хроніка».

«БЕЛАРУСЬ»

Шмат матэрыялаў нумара прысвечана слаўнай гадавіне — 25-годдзю з дня вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Сярод іх — перадавы артыкул «Неўміручы подзвіг», нарыс В. Бурносава «Помнік у бальнічным скверы» — пра людзей, якія ў гады вайны выратавалі помнік У. І. Леніну, што стаяў у двары 3-й клінічнай бальніцы г. Мінска, нататкі М. Секушэнкі «На вогненнай проні» — пра вызваленне Чавус у чэрвені 1944 года, успаміны Героя Савецкага Саюза генерал-маёра ў запасе Х. Дуброўскага «Начны налёт» — пра баявыя справы партызан Ушацкага, Лепельскага і Чашніцкага раёнаў і іншыя матэрыялы.

У нарысе М. Сталярова «Волатны размах» гаворыцца пра лепшых людзей гомельскага завода «Цэнтраліт». «Рэпартаж з Брэста» М. Ярмашэвіча расказвае чытачу аб горадзе над Бугам, які сёлета адзначае сваё 950-годдзе. Сталіцы нашай рэспублікі Мінску, яго сённяшняму дню і будучыні прысвечаны інтэрв'ю карэспандэнта часопіса з намеснікам галоўнага архітэктара Мінска Я. Заслаўскім пад назвай «Мінск глядзіць у будучыню» і ўспаміны П. Катаводава «А пачыналася так...» Аб новым абліччы калгаснай вёскі гаворыць у сваім артыкуле «Рысы сучаснага» першы сакратар Магілёўскага райкома КПБ К. Шабулда. У рэпартажы з лабараторыі вучоных «Пад нябачнымі праменнямі» В. Святлоў расказвае аб уласцівасцях інфрачырвоных праменняў, у публікацыі «Вяселле ў Ракітніцы» аспірант АН БССР А. Мялешка гаворыць пра сучасны вясельны абрад.

Сярод літаратурных матэрыялаў, якія змешчаны ў нумары, вершы Алеся Бачылы, Петруся Броўкі, Юркі Голуба, Міколы Чарняўскага, Авяр'яна Дзеружынскага, украінскага паэта Пятра Гарэцкага ў перакладзе на беларускую мову Р. Маланкі, вершы лужыцкіх паэтаў у перакладзе А. Зарыцкага, апавяданні «Варка» Алеся Раманенкі, «Цвіце возера» Івана Сіняўскага, заканчэнне аповесці Валянціна Мысліўца «Пасланец Балтыкі» і апавяданне нямецкага пісьменніка з ГДР Рыхарда М. Лонсбаха «Веласіпед Леніна» ў перакладзе на беларускую мову С. Дорскага.

У раздзеле «Новыя кнігі» змешчаны кароткія рэцэнзіі Т. Іванчанкі на кнігу Л. Малчанавай «Матэрыяльная культура беларусаў», М. Досіна — на зборнік апавяданняў Я. Васілёнка «Вячэрняя размова», І. Мураўёва — на кнігу А. Осіпава «Пакуты і хрысціянства».

Ёсць у нумары раздзелы карысных парад, гумару, спорту.

«МАЛАДОСЦЬ»

У нумары, як заўсёды, багатыя раздзелы паэзіі і прозы. Тут друкуюцца вершы Сяргея Законнікава, Анатоля Сербантовіча, Авяр'яна Дзеружынскага, Алега Лойкі, Міхася Калачынскага, апавяданні Віктара Дайліды, Алеся Крыгі, Івана Навуменкі, Алеся Наўроцкага, Алеся Пальчэўскага. Друкуюцца таксама пераклады вершаў Пятра Гарэцкага.

Раздзел «Публіцыстыка» адкрываецца фотарэпартажам В. Ждановіча, Ю. Іванова і У. Мяжэвіча з Усесаюзнага камуністычнага юбілейнага суботніка, які адбыўся 12 красавіка. Тут жа друкуецца нарыс В. Кашэля і А. Пётуха «Квітнець садам» — аб праблемах садоўніцтва на Беларусі, артыкул настаўніка-пенсіянера «Шанаваць усенародны набытак» — аб ахове прыроды, артыкулы «Шчасце... Якое яно?» кандыдата філасофскіх навук С. Лапцёнка, «Машыны думаюць» Я. Мазо, «Недаспяваная песня» М. Аўрамчыка (пра жыццёвы і творчы лёс паэта Міколы Сурначова).

Дзесяцікласнікам часопіс адрасуе артыкулы «Запрашае тэхналагічны» рэктара Беларускага тэхналагічнага інстытута імя С. М. Кірава прафесара В. Віхрова, «Слова на экзамене» выкладчыцы Мінскага педагагічнага інстытута замежных моў Я. Язвінскай.

В. Шматаў у артыкуле «Гарачае сэрца мастака» расказвае пра жыццё і творчасць беларускага мастака М. Філіповіча, а С. Букчын у артыкуле «Чалавек шукае кнігу» гаворыць пра інтарэсы і імкненні сённяшняга маладога чытача. «Скарбы куфра Багдановічаў» — так называецца артыкул А. Бачылы. У ім расказваецца пра асабісты архіў брата Максіма Багдановіча Паўла Адамавіча.

Акрамя гэтага, шэраг матэрыялаў змешчана ў раздзелах часопіса «Рэкорды і надзеі» і «Усмешкі маладосці».

Анатоль СЕРБАНТОВІЧ

(«Маладосць»)

■ ■ ■

Гэта сонечнае ззянне
І густая сінь снягоў
Абяцалі мне спатканне
З караблём ля берагоў.

Солкі грозна бровы хмураць,
Дым пускаючы ўгару.
Я гляджу: курылы кураць,
Сяду з імі, закуру.

І відно: няма нікога.
Толькі звонам у вушах
Б'ецца вузкая дарога
І — шырокая душа!

Малюнак мастака В. Шрамкова да апавядання Івана Навуменкі «Суженка Ларэлеі». («Маладосць»)

Анатоль БЕЛАВУС

(«Полымя»)

ДОМІК У МІНСКУ

Тут калісьці ў цішыні зарэчнай
Сціплы форум спрэчкамі кіпеў
Аб жыцці і лёсе чалавечым,
Аб стварэнні РСДРП.

Першы з'езд партыйны на прадвесні —
Новых дзён займалася зара.
Тут гісторыю красала крэсіва,
Ад якога ўспыхнула «Іскра».

Узняла яна да вызвалення
Люд працоўны з паднявольных пут.

. . . .

Каб тады не быў у ссылцы Ленін,
Ён абавязкова быў бы тут.

Алесь БАЧЫЛА

(«Полымя»)

ЛЕНІН

Калі ў жыцці ад гаркаты сумненняў
Самому мне становіцца няўцям,
Тады звяртаюся да Вас, таварыш Ленін,
І ўсе трывогі выкладаю Вам.

Вам аднаму — бязбоязна і смела,
Бо не прывык ілгаць, каб толькі жыць,
І з Вамі раюся пра ўсё, што набалела,
Пра тое, што нясцерпна зноў баліць.

Я сам не з тых, хто толькі дзеля моды
Цытаткай Вашай спрытненька пальне.
Людскія беды крыўдныя заўсёды
Да горла камяком падкочваліся мне.

Я не скажу, што хата мая з краю,
А ў вечным пошуку, да самазабыцця,
Не апраўдання нечаму шукаю,
А Вашу сутнасць, ісціну быцця.

Стараюся у кожным Вашым слове
Вас адкрываць, каб зразумець: чаму
Вы Бонч-Бруевічу суровую вымову
Ўкацілі, не даруючы яму.

А ён сцярпеў, хоць можа вінаваты
Быў і не ён, а дарагоўлі час,
Таму й рашыў падвысіць Вам зарплату,
Не знаючы, што гэтым крыўдзіў Вас.

Здавалася б — патрэбныя турботы...
А Вы адразу ўбачылі тады:
Дазволь сабе хоць раз палёгку — потым
Не абярэшся горшае бяды.

І так баі за новы лад не ціхлі...
Вы дзень пры дні гарэлі ў барацьбе,
І мо таму, што думалі пра ўсіх Вы,
Не думалі нікольні пра сябе.

А тыя, што назад гісторыю цягнулі,
Што кожным разам усчыналі гам,
Калі не мелі доказаў, дык куляй
Атручанай стралялі ў сэрца Вам.

Той цяжкі час навалу за навалай
Каціў на нас. Сіпелі скрозь сычы...
І дзівішся, як толькі Вас хапала,
Каб столькі зведаць — і перамагчы.

Якое ж трэба мець было цярпенне,
Каб не сарвацца, не сячы з пляча
І каб ніхто не мог шпурляць каменне
Ў чырвоны сцяг, у ветразь кумача.

І што б пра Вас там недзе ні трубілі —
Вы перад намі страсны і жывы.
Ледзь што — пытаемся: а як бы Вы зрабілі,
І што б на гэта адказалі Вы!

Мы Вашай праўды не дамо парушыць.
І сёння Вашым, ленінскім, агнём
Палаюць непагасна нашы душы,
Мы верай Вашай, ленінскай жывём.

Пятрусь БРОЎКА

(«Беларусь»)

ПЯТРАСУ ЦВІРКУ

Ужо зіма ў снягах настала.
Ты ж з непакрытай галавой...
Сыйдзі з мармуру, з п'едэсталу,
Давай паходзім, дружа мой!

Паходзім сцежкамі-шляхамі,
Паглядзім, як народ жыве,
Што зроблена яго рукамі
Па ўсёй, як ёсць, тваёй Літве.

А мне так хочацца сягоння
Цябе бяседай ажывіць,
Бо ты ж любіў, я добра помню,
Заўжды як след пагаманіць.

Ты паглядзі, як скрозь антэны
Пачуць жадаюць голас твой,
Даволі ж моўкнуць задуменна!
Давай паходзім, дружа мой!

Вакол жа зроблена нямала —
Да неба гмахі пабудоў,
А ў новых Вільнюса кварталах
Яшчэ няма тваіх слядоў.

На іх паверхнях промні сонца
Між кветак свае кросны ткуць,
На іх жа з кожнага аконца
Цябе запросяць, пазавуць.

Ну што ж, з сябрамі пагаворыш
Ды выйдзеш зноўку на прастор —
Пад Каунасам здзівіць мора,
Яно ў агнях электразор.

Захочацца сяброў праведаць
На ўзмор'і, што з табой жылі.
На берагах сівой Клайпеды
Сустрэнеш з рэйсаў караблі.

Наведаеш і кут свой любы,
Калгас, калгасную сям'ю
І ўславіш ты — узняўшы кубак,
Зямлю-карміцельку сваю.

Пасля не ацяжару, мусіць,
Цябе я просьбаю такой:
Прыемна мне ісці з табой...
Хадзем да нас, да Беларусі,
Ты блізкі быў да сэрца ёй.

Ты госць яе для кожнай хаты,
І, хлеб падаўшы з ручніком,
Каля Ашмян ці дзе дзяўчаты
Цябе назвалі б Петрусём.

Ды не скрану цябе ў паходы,
Ну, што на яве я зраблю!
Ты на вякі, ты назаўсёды —
У літоўскую урос зямлю.

Стаіш у Вільнюсе настала,
Я ж толькі з марай прад табой:
— Сыйдзі з мармуру, з п'едэсталу,
Давай паходзім, дружа мой!

Алег ЛОЙКА

(«Маладосць»)

БАЛАДА ПРА БАЙРАНА

Нашага часу балада,
Песня паўдзённых зор:
Кажуць, даліны Элады
Байран наведвае з гор.

Крочыць з паходняй-сэрцам
Па-над бездanню стром,
Там, дзе хіліўся грэцца
Колісь сам над кастром,

Дзе экзатычных чараў
Не прыкмячаў сярод сеч,
Узняўшы супроць янычараў
Гнеўны свой верш і меч.

Кажуць, вершы чытае —
Рытму пошчак густы
Горы, дубы хістае,
Гне, як траву, кусты.

Гвалту дрыжыць улада...
Пад сеева вечных зор
Да ўсіх паднявольных, Элада,
Байран прыходзіць з гор!..

Алесь Крыга

ШЭСЦЬ АПОСТАЛАЎ І КАПРАЛ

Апавяданне

(«Маладосць»)

НЕ ПАМЯТАЮ, хто першы ахрысціў нашу боцманскую каманду «апосталамі рыжага Капрала», але гэта мянушка прыстала, як смала. Калі па суботах мы прыходзілі ў карабельны клуб, каб паглядзець фільм, матросы падхопліваліся і крычалі на ўсё горла: «Салакі, аслабаніце месцы! Апосталы прыляцелі...»

Нас гэтыя жартачкі амаль не краналі. Толькі Юрка Печкін, — афіцыйна старшына, але з адной стужкай на пагонах, другую яму ўсё забываў прыляпіць старпом, — крыху злаваўся:

— Пачакайце, галубкі. Перавядуць да нас служыць, дык мы з вас пыл выб'ем...

Хлопцы рагаталі. Яны добра ведалі, што ў нас матросаў хапае, і таму ніхто з іх не прымаў Юркавых пагроз блізка да сэрца.

Нам заўсёды пакідалі месцы ў першым радзе. Юрка ўсаджваўся, нецярпліва зыркаў на матроса-першагодка, карабельнага кінамеханіка.

— Пачынай, шавец, — казаў ён, і той хуценька ўключаў апарат.

Паглядзець фільм цалкам нам не давалі. Заўсёды на самым цікавым месцы ў клуб спускаўся дзяжурны па караблю.

— Боцманскай камандзе — наверх! — крычаў ён у цемру. — Прыняць катэр з правага борта!

Мы стрымгалоў зрываліся з месцаў і беглі на палубу. Потым, як дурні, ляцелі ўніз. А ўвечары, пасля адбою, дзяліліся ўражаннямі.

— Яфрэйтар? — клікаў Печкіна Ігар Шылаў. — Ты, як начальнік, апошнім з клуба вылятаў. Можа бачыў, цалаваліся яны ці не?

— А табе што, лягчэй стане?

— Проста інтарэс маю.

— Ну, цалаваліся...

Ігар Шылаў цяжка ўздыхаў. Дома ў яго засталася нявеста, якая вось ужо год не адказвала на ягоныя лісты. Шылаў пакутаваў. Аднак калі яму выпадала шчасце сысці на бераг, паводзіў сябе, як дзівак: перш за ўсё бег у ювелірны магазін. Прадаўшчыцы яго ведалі — адразу клалі на прылавак асартымент заручальных пярсцёнкаў. «Прыгожыя, — чухаў патыліцу Ігар. — Абавязкова ў дзень дэмабілізацыі куплю. Вось будзе маёй Наташы нечаканы падарунак...»

На Ігара, хаця ён і быў аптымістам, фільмы пра каханне наганялі шчымлівую самоту.

— А і праўда мы — апосталы, — гаварыў ён. — Ніякіх эмоцый. Толькі ў штармягу маму родную ўспомніш ды яшчэ, калі ў мора ідзеш, памахаеш сопкам — чакайце, сяброўкі...

З гэтымі словамі Ігар зручней уладкоўваўся на падвесным ложку, і праз некалькі хвілін пад яго храп засыналі ўсе апосталы.

Было нас пяцёра. Печкін, Шылаў і я служылі апошні год, ды яшчэ два маладыя матросы. Жылі дружна: з-за дробязей не сварыліся, але і лішку не спускалі.

Напярэдадні майскага свята да нас у боцманскую каманду перавялі матроса з суседняга карабля. Прыйшоў ён у кубрык вечарам. Моўчкі паклаў на рундук рэчавы мяшок. Таксама моўчкі падышоў да пітнога бачка, пакратаў яго, агледзеў гаспадарскім вокам плафоны. І заўважыў:

— Добрая, браткі, гаспадарка! — Ён грукнуў абцасамі: — Матрос расійскага флоту Родзін, Сяргей Эдуардавіч. Прыбыў для далейшага праходжання службы. Медаляў не маю, ардэноў — таксама.

Бялявыя доўгія вейкі Родзіна смешна міргалі, а ў вачах стаялі іскрачкі. Ён быў невысокі, хударлявы. Твар яго, радасны і смяшлівы, выдаваў у ім веселуна і гаваруна.

— Будзем знаёмы, — падышоў першы Шылаў.

Родзін працягнуў руку, і мы ўбачылі на далоні аляпаватую татуіроўку — «Сэр».

— Што, імя? — спытаў Юрка. — Але ж чаму на далоні?

— Памылкі маладосці... — Родзін сеў на рундук. — Скарочанае прозвішча. Ну, а тое, што на далоні, дык з перапуду. Калі пачалі хлопцы маляваць, успомніў, што хутка на пабыўку. Маці ў мяне вельмі строгая: заўважыць, адразу па шыі надае. Так і даводзілася дома рукі ў кішэнях трымаць...

— А пасля дэмабілізацыі што будзеш рабіць? — зарагатаў Юрка.

— Ажанюся, — усміхнуўся Родзін. — А наогул — недарэчная гісторыя... Я тады па трэцяму году служыў. Прыслалі да нас на карабель мічмана на перападрыхтоўку. Хадзілі чуткі, нібы ён пісьменнік. Смеху варта, які далікатны, каб вы толькі бачылі, браточкі. Неяк у нядзелю раніцай зайшоў ён да нас у кубрык і давай з мяне ціхенька коўдру цягнуць: «Сяргей Эдуардавіч, ужо ўсе прачнуліся...» Нядзеля адзін раз у матроса бывае. Я, вядома, маўчу. Мічман бегае вакол мяне — таксама больш ні слова. Маўчанка яму надакучыла.

— Матрос Родзін, я да каго звяртаюся?

Сам не ведаю, як выйшла. Падхапіўся я з ложка.

— Ваша мічманская высакасць! Звяртайцеся проста — сэр.

Мічман ад нечаканасці руку да казырка. «Ёсць», — кажа. А потым, хаця і пісьменнік быў, як закрычыць на мяне, ёлкі-палкі...

Родзін выцягнуў з нагруднай кішэні запальнічку.

— Хлопцы, за расказ махру ганіце. «Прыма» ёсць у каго-небудзь? Люблю «Прыму».

— Бач, чаго захацеў! — развёў рукамі Юрка. — Самі «дай-дай» курым. Да матроскай стыпендыі, як да дэмабілізацыі. Махорачкай пераб'емся...

На палубе было сонечна і ветрана. Брызентавыя чахлы на гарматах выбівалі бязладную чачотку. Рыпелі тросы, заведзеныя на пірс. Пад моцнымі парывамі ветру яны нацягваліся, выкідвалі ў паветра феерверк іскрыстых пырскаў і зноў падалі ў ваду. Тросы гайдалі карабель, як на арэлях.

Мы курылі моўчкі. Па чарзе зацягваліся ў рукавах бушлатаў.

— Што я бачу! — падаўся наперад Ігар. — Калі мяне не падводзяць біноклі, дык, праваліся я на гэтым месцы, далібог, плыве па пірсе наш лепшы сябар... А ну, паглядзі, яфрэйтар: твая оптыка тонкай работы.

Юрка ў яснае надвор'е мог убачыць перыскоп падводнай лодкі на адлегласці ў дзве мілі. Не вочы, а лакатар! Пры зручным выпадку ён быў не супраць і пахваліцца.

Брылём далоні Юрка прыкрыў ад сонца вочы.

Вяснушак — раз, два, тры... Васемнаццаць штук. Ног — раз, два .. Шэсць пар. Стужак на пагонах — тры. Акантоўка на іх чырвоная. Добры дзень, таварыш Капрал!

І мы ўсе разам закрычалі «ў-р-р-а-а!» Вецер дзьмуў у бок пірса, і Капрал пачуў наша дружнае прывітанне. Ён, як добрым знаёмым, памахаў нам рукой.

— Вось зараза! — вылаяўся Родзін. — Каб табе дзвесце дзён на дошцы па акіяне плаваць!

— О, маэстра, гэта і ваш друг? — здзівіўся Ігар.

— Такіх сяброў... — буркнуў Родзін. — Бачыш, зноў на вахту ля кантрольна-прапускнога пункта заступае.

Капрала звалі проста Іван. А мянушку яму прыдумалі за прозвішча — Капралаў. Быў ён старшыной. Служыў у каменданцкім узводзе на беразе. Форму насіў такую ж, як і маракі плаўсаставу, толькі пагоны іншага колеру. Узвод, у якім служыў Капрал, сачыў за парадкам у гарнізоне. Хлопцы жылі ў гарадской камендатуры. Мора не нюхалі, на танцы ў клуб хадзілі па графіку, і пры выпадку, стараліся збіць з маракоў форс.

Трэба прызнацца, што з іншымі хлопцамі з каменданцкага ўзводу можна было жыць. А вось Капрал да ўсяго чапляўся: то гузікі не надраены да бляску, то штаны завужаны або шынель кароткі. Між іншым, сам Капрал апранаўся, як на вокладцы часопіса мод. Колькі ні глядзі на яго, нічога не па статуту не знойдзеш. А вось нам даставалася. Сустрэне Капрал у горадзе, прычэпіцца да якой-небудзь дробязі, адбярэ звальняльную ў горад — і вяртайся назад на карабель.

Юрка Печкін прыдумаў план. «Давай, — кажа, — замест звальнення ў культпаходы хадзіць. Строем. Хай паспрабуе прычапіцца».

У гарадскім кінатэатры, як сёння памятаю, ішоў дэтэктыў. Схадзіў Юрка да нампаліта, выпрасіў у яго «дабро» на культпаход, а карабельны паштальён набыў пяць білетаў — на ўсю боцманскую каманду.

Пастроіліся мы ў дзве шарэнгі. Печкін — наперадзе, як старэйшы па званні. Дайшлі да галоўнай вуліцы, што вяла проста да кінатэатра. Паглядзеў Юрка на гадзіннік і падае каманду:

— Аддзяленне! Прыбавіць крок!

Убачылі стадыён, а там да кінатэатра ўжо зусім блізка, ажно чуем, Юрка камандуе шэптам: «Вышэй нагу... Капрал на гарызонце...»

Сапраўды, ідзе насустрач Капрал, гэтак лянотна па баках азіраецца. Быццам нічога яго не цікавіць. Спыніўся насупраць нас. Моўчкі глядзіць. Кірпаты такі, рыжыя валасы. Я, бачу, Печкін спужаўся.

— Таварыш старшы матрос, вашу звальняльную!

Як патрабуе статут, Юрка крычыць на ўсё горла:

— Аддзяленне! Прыставіць нагу!

Аддае звальняльную.

— У нас культпаход, таварыш старшына.

— Тым горш, тым горш... — усміхаецца Капрал. — А дзе ж вашы флажкі?

— Няма, таварыш старшына, — вінавата апусціў галаву Печкін. — Выправім такое становішча. Даю слова, выправім... Два гады ў горад не хадзілі. Усё мора ды мора...

Ад гэтых слоў Капрал нават на дыбкі ўзняўся.

— Як вам не сорамна! — кажа. — Я вас асабіста месяц назад папярэджваў, што шынель занадта кароткі. Навошта хлусіць? Аддзяленне! Слухай маю каманду! Кру гом ша-а-гам арш!

Так і прывёў ён нас на карабель. А Печкіну параіў збегаць у касу і білеты прадаць, каб грошы не прапалі. З таго выпадку і ахрысцілі нас «апосталамі рыжага Капрала».

— Не пашанцавала сёння хлопцам, — сказаў Ігар. — Калі ўжо Капрал на вахту заступіў, дык у ненадышчаных гузіках на бераг не сыдзеш...

— Ну і няхай. Усё роўна штармавое папярэджанне далі, — усміхнуўся Юрка. — Звальнення не будзе. Абыдземся без ахвяр.

Пасля адбою мы доўга не маглі заснуць. Як і ўдзень, агідна рыпелі тросы. Карабель усё больш гайдала. Здавалася, мы едзем па няроўнай дарозе.

— Родзін, — ціха паклікаў Юрка, — не спіш?

— Сплю...

— А ты прачніся.

— Добра, — уздыхнуў Родзін. — Гэта я засынаю марудна, а сплю — дай бог кожнаму...

— Чаго ты на Капрала ўз'еўся?

— Чаго?.. Я вяртаўся, браток, з пабыўкі, ну і для хлопцаў бутэльку «сталічнай» прыхапіў. Хоць па кроплі на брата. Дабраўся да КП, бачу — Капрал... Зірнуў ён у чамадан, а там бутэлька. Ну, і на маіх вачах аб вугал яе... Мне аж млосна стала. Я на Капрала... Кажу, ты нават мора не нюхаў, не разумееш ты, сухапутная твая душа, матроса, яго ўзнёслага інтэлекту...

Родзін памаўчаў.

— Во дзе ён у мяне сядзіць... — грукнуў кулаком у грудзі.

— Табе што — бутэлькі шкада? — падкалоў Юрка.

Родзін аж падскочыў на ложку.

— Што ж я, па-твойму, таварышаў павінен быў забыць, калі з дому еду? На апошнія грошы купіў. Але д'ябал з імі, грашыма гэтымі. Кропка! Навошта ён начальству дакладваў? Гэта крыўдна...

А пятай гадзіне раніцы нас паднялі. Карабель так моцна біла аб прычал, што ледзь сталі на нагах. Яшчэ не паспелі апрануць штармавыя канадкі, падбітыя футрам, і ратавальныя надзіманыя паясы, як на караблі загула баявая трывога.

— Дзе твой пояс? — калі мы беглі на палубу, спытаў у Родзіна Юрка.

— Яшчэ не далі. Сам ведаеш — першы дзень на караблі.

— Адыдзем ад прычала, возьмеш у мічмана. Зразумеў?

Родзін, бегучы, кіўнуў галавой.

Пад напорам ветру на гарматным чахле парваліся завязкі, і парусінавае палатно загойсала, як шалёнае, белым сцягам над караблём.

— Зануды... Хто ж так вяжа? — Родзін злосна сплюнуў за борт. — Расчахляй!

Мы раптам ухапілі парусіну. Прыціснулі яе да грудзей і ляглі на палубу. Родзін узлез на гармату, трымаючыся адной рукой за скабу, злавіў зубамі шнурок і моцна тузануў яго на сябе.

— А ты артыст! — сказаў Ігар, калі Родзін апынуўся на палубе.

— Аматар, — аднымі вачыма ўсміхнуўся Родзін. — Тушканчыкаў на грамадзянцы лавіў. Ледзь мільянерам не стаў. За іх добра плацілі.

Сталь палубы гула ад тупату ног. Родзін прыклаў вуха да палубы.

А, забегалі, чэрці! Час у мора адыходзіць, а то ля пірса так можа садануць, што да прабабкі без звальняльнай трапіш...

— Дрэнна, што шквал так неспадзявана наляцеў, — крыкнуў яму на вуха Печкін. — Некаму з берагу скінуць у ваду тросы. Давядзецца рваць насавы.

— Які ж боцман на такое пойдзе, — сказаў Родзін. — Трос табе — не вяроўка...

А шквальны вецер усё мацнеў. Хвалі біліся аб прычал, перакатваліся па палубе карабля. Трэба было найхутчэй уцякаць у мора. Прывязаны тросам, карабель біўся бортам аб прычал.

— Насавы швартовы пакінуць! Парвем машынамі, — крыкнуў з масціка ў мегафон старшы памочнік камандзіра.

Юрка незадаволена ссунуў бровы.

— З музыкай адыходзім. Зусім новы трос. Нядаўна ж далі...

— Ачысціць палубу! — не сваім голасам закрычаў старпом.

Мы саскочылі ў люк. Родзін стаў на прыступкі лесвіцы.

— Зараз ірване, як лепшую ноту ў класным сімфанічным аркестры, — растлумачыў ён. І раптам, быццам кошка, Родзін у імгненне вока выскачыў на палубу.

— Куды, дурань? Куды?..

Па пірсе, згінаючыся пад напорам ветру, бег Капрал. Ён спатыкнуўся каля памоста, на якім на беразе трымаўся насавы швартовы, і расцягнуўся на мокрых дошках. Прыўзняўся на каленях і абодвума рукамі пачаў скідваць у ваду трос. Аднаму яму зрабіць гэта было не пад сілу. Уся яго напружаная, нязграбная постаць выказвала роспач. Трос не паддаваўся.

— Заб'е. Адыдзі! Заб'е!.. — крычаў Родзін.

Капрал толькі ў роспачы махнуў рукой і зноў ухапіўся за трос.

Карабель моцна ўдарыла бортам аб прычал, трос з прарэзлівым свістам лопнуў і сцебануў адным канцом Капрала. У чорных раз'юшаных хвалях бездапаможна хапала паветра рука, і раптам, быццам знясілеўшы, схавалася пад вадой.

І тады мы нават не паспелі заўважыць, як кінуўся з разбегу ў мора Родзін...

Аляксей ПЫСІН

(«Полымя»)

З МАЛЕНСТВА

Вярталіся вяскоўцы з кавалерыі,
Дарылі хлапчукам высокі шлем.
Будзёнаўку мы мералі і верылі,
Што некалі таксама дарасцем.

Дамоў шахцёры лямпачку прывозілі —
Цапам падсвечвала ў начным гумне.
А мы чакалі канаплянай восені,
Сініцы той, што ў школу нас гукне.

Каноплі ў садзе ці сады парыпвалі,
Калі туман вісеў, згушчаўся змрок!
Данбаскі светлячок у змроку грыфельным
Свяціў наперад нам на цэлы крок.

Свяціў на цэлы крок, на два наступныя,
Падморгваў, заахвочваў усур'ёз,
Як быццам бачыў ён з вясковай купіны,
Што век нясе, куды паверне лёс.

І хоць не ведалі, якая жорсткая
Парода зла і сквапнасці людской, —
Мы штосьці армейскае і штосьці шахцёрскае
Ўзялі запасліва ў характар свой.

■ ■ ■

Яшчэ мы многае забудзем,
А ўспомніцца яршысты снег,
Той час, калі ты неабуты
За снегірам па снезе бег:
Свяціла радасць асляплення,
У тваім даверлівым сумленні
І валасінкі не было,
З якою хітрае уменне
Спляло б звычайнае сіло...
Цяпер, шануючы уцеху,
Душа затоена ўздыхне:
Хоць трошачкі б былога снегу,
Птушынай босасці тае.

Юрка ГОЛУБ

(«Беларусь»)

■ ■ ■

Свяжак халоднае чаромхі.
Зялёны дом,
І белы дах,
І дум павольныя чароды —
Яшчэ нязнаная бяда.

І пахне дзеду баразна.
І да зімы яшчэ далёка,
Калі панура далакопам
Ісці з ламамі ў беразняк.

...Нагрэюць горкае вады.
Сплятуць гаротнік і грымотнік...
У небе першыя грымоты
Дажджоў напялі павады.

І дзед, дажыўшы у дастатку,
Ў сузор'і цёплых ручанят,
Не ўчуе клёкат ручая,
Не ўчуе ранішняга статка.

«НЕМАН» № 6

У шостым нумары часопіса заканчваецца публікацыя рамана М. Герчыка «Аддаеш назаўсёды» і пачынаецца публікацыя рамана І. Шамякіна «Снежныя зімы» (пераклад А. Астроўскага). З прозы надрукавана таксама дакументальная аповесць І. Нікалаева «Пах пораху» (заканчэнне).

Паэзія прадстаўлена вершамі П. Прыходзькі (пераклады І. Васілеўскага і Н. Кісліка), А. Разанава (пераклад І. Ласкова), Х. Мальцінскага (пераклад Л. Озерава).

У раздзеле «Публіцыстыка» змешчаны артыкулы А. Сілянкова «Плаціць па працы» — аб упарадкаванні аплаты працы ў калгасах рэспублікі. Пад рубрыкай «Мастацтва» друкуецца артыкул А. Вольскага «Галоўная праблема», які працягвае дыскусію па праблемах тэатра.

У часопісе змешчаны рэцэнзіі В. Рагойшы — на зборнік вершаў М. Танка «Хлеб мой надзённы», выдадзены на ўкраінскай мове ў Кіеве, Ул. Юрэвіча — на кнігу М. Цікоцкага «У. І. Ленін і пытанні эстэтыкі публіцыстычнага слова. Нарысы і даследаванні», Ул. Машкова — на зборнікі І. Бурсава «Матрошчыны казкі» і «Казкі з прыгаворкамі», М. Магільнага — на кнігу Л. Малчанавай «Матэрыяльная культура беларусаў».

У часопісе ёсць раздзелы «Наш каляндар», «Чалавек і прырода».

Растуць новыя мікрараёны ў Магілёве. Фота К. БАГАЛЮБСКАГА.

ПРЭМІІ ЛЕНІНСКАГА КАМСАМОЛА

Камісія па прэміях Ленінскага камсамола пры ЦК ВЛКСМ прымае работы на атрыманне прэмій у галіне літаратуры і мастацтва 1969 г.

На атрыманне прэмій прымаюцца высокамастацкія і ідэйна сталыя творы літаратуры і мастацтва, якія ўносяць вялікі ўклад у развіццё савецкага многанацыянальнага мастацтва, набылі папулярнасць і прызнанне сярод моладзі. Лепшыя выканаўцы прадстаўляюцца па праграме канцэртна-тэатральных сезонаў апошніх двух-трох гадоў. Сёлета ў сувязі з падрыхтоўкай да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна ЦК ВЛКСМ устанавіў тэрмін прыёму работ да 15 снежня 1969 года.

Вылучэнне кандыдатаў на званне лаўрэата праводзяць гарадскія, абласныя, краявыя, рэспубліканскія камітэты камсамола разам з зацікаўленымі творчымі саюзамі і арганізацыямі. Адначасовае прадстаўленне адной і той жа работы на абласную, краявую, рэспубліканскую і прэмію Ленінскага камсамола не дапускаецца.

Рашэнне аб прысуджэннях прэмій Ленінскага камсамола будзе апублікавана ў друку да стагоддзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна.

Па ўсіх пытаннях, звязаных з умовамі вылучэння кандыдатаў і афармлення дакументаў, звяртацца ў ЦК ВЛКСМ па адрасе: Масква, Цэнтр, вул. Багдана Хмяльніцкага, 3/13, тэл. 226-36-46, 226-39-98.

■

Вось ужо некалькі гадоў ЦК ВЛКСМ штогод прысуджае прэміі Ленінскага камсамола ў галіне літаратуры і мастацтва. У рэдакцыю газеты «Комсомольская правда» паступае многа пісьмаў ад юнакоў і дзяўчат, камсамольскіх арганізацый. Яны называюць творчыя калектывы, імёны работнікаў мастацтваў, якіх вылучылі на атрыманне прэмій Ленінскага камсамола 1969 года, пытаюцца пра парадак прадстаўлення кандыдатур і прысуджэння прэмій. З гэтым пытаннем наш карэспандэнт звярнуўся да старшыні Камісіі па прэміях Ленінскага камсамола ў галіне літаратуры і мастацтва, сакратара ЦК ВЛКСМ тав. Камшалава А. І. Вось што ён нам адказаў:

— Прэміі Ленінскага камсамола ў галіне літаратуры і мастацтва ЦК ВЛКСМ устанавіў у 1966 годзе. Такія ж прэміі былі ўстаноўлены і ў радзе рэспублік, краёў і абласцей. Устанаўленне прэмій Ленінскага камсамола атрымала адабрэнне і падтрымку камсамольскіх арганізацый, творчых саюзаў і ўстаноў, дзеячоў літаратуры і мастацтва. Творчасць лаўрэатаў камсамольскіх прэмій карыстаецца вялікай папулярнасцю ў моладзі.

Устанаўленне камсамольскіх прэмій садзейнічае ўмацаванню сувязяў і кантактаў камсамола з работнікамі літаратуры і мастацтва, стварэнню новых высокамастацкіх твораў, якія адлюстроўваюць гераічныя справы маладога пакалення і яго авангарду — камсамола ў барацьбе за пабудову камуністычнага грамадства. Творчасць лаўрэатаў прэміі Ленінскага камсамола дапамагае сцвярджэнню камуністычных ідэалаў, ідэйнаму і духоўнаму ўзмужненню юнакоў і дзяўчат.

Прэміі Ленінскага камсамола прысуджаюцца за лепшыя творы мастацкай літаратуры, крытыкі і публіцыстыкі, журналістыкі (раман, аповесць, п'еса, зборнікі вершаў, крытычных артыкулаў, апавяданняў), выяўленчага, музычнага і тэатральнага мастацтва, архітэктуры, за акцёрскае і выканаўчае майстэрства, за лепшыя мастацкія і дакументальныя фільмы, рэжысёрскія і аператарскія работы. Устаноўлены таксама прэміі Ленінскага камсамола за лепшыя літаратурныя творы для дзяцей.

Сёлета сакратарыят ЦК ВЛКСМ унёс некаторыя змены ў парадак прысуджэння прэмій Ленінскага камсамола. Пры Цэнтральным Камітэце камсамола створана камісія па прэміях Ленінскага камсамола ў галіне літаратуры і мастацтва. У яе ўвайшлі прадстаўнікі творчых саюзаў і арганізацый, друку, відныя дзеячы літаратуры і мастацтва, камсамольскія работнікі.

Устаноўлена таксама, што вылучэнне кандыдатаў на атрыманне прэмій камітэты камсамола праводзяць сумесна з творчымі саюзамі і ўстановамі, а таксама калектывамі рэдакцый, выдавецтваў, газет, часопісаў, радыё, тэлебачання. Прычым, прадстаўляюцца на атрыманне прэміі творчыя работы толькі праз год пасля іх выхаду ў свет. Асобныя выканаўцы павінны вылучацца за праграмы канцэртна - тэатральных сезонаў апошніх двух-трох гадоў.

ЦК ВЛКСМ рэкамендаваў вылучаць на атрыманне рэспубліканскіх, краявых, абласных камсамольскіх прэмій лепшыя маладзёжныя калектывы мастацкай самадзейнасці, устанаўліваць для іх спецыяльныя прэміі і прызы пры правядзенні творчых аглядаў і конкурсаў.

Сёлета, у год падрыхтоўкі да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна, мы чакаем ад майстроў літаратуры і мастацтва новых высокамастацкіх твораў, якія адлюстроўваюць жыццёвы і творчы шлях Уладзіміра Ільіча, перамогу і ўвасабленне ў жыццё ленінскага вучэння, непахісную веру і адданасць савецкай моладзі ленінскім запаветам.

«Комсомольская правда» ад 1 чэрвеня 1969 года.

МУЗЫЧНЫ КОНКУРС ПЯЦІ РЭСПУБЛІК

З пяці рэспублік — Беларусі, Літвы, Латвіі, Малдавіі і Эстоніі — прыехалі ў Кішынёў маладыя музыканты і спевакі. Тут у вялікай зале Малдаўскай філармоніі 2-га чэрвеня пачаўся міжрэспубліканскі конкурс музыкантаў-выканаўцаў.

Каля ста піяністаў, скрыпачоў, віяланчэлістаў і спевакоў удзельнічаюць у гэтым творчым спаборніцтве, прысвечаным 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Ад Беларусі ў Кішынёў на творчы конкурс прыехалі 17 студэнтаў Дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага. Сярод іх піяністы Ю. Гільдзюк, Н. Жога, Л. Жукава, У. Зарэцкі, У. Кузьменка, І. Палівода і Г. Сажына; скрыпачы В. Бадзьяраў, Н. Жыжэнка, Ю. Ільяшоў, Э. Касовіч; віяланчэлісты А. Алоўнікаў і Г. Кандрацюк; спевакі І. Адзінцова, І. Атлыгіна, М. Зданевіч і Л. Макарчанкава.

Членамі журы музычнага конкурсу пяці рэспублік з'яўляюцца загадчыкі кафедраў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі І. Цвятаева, М. Браценікаў і С. Асколкаў, выкладчыкі Р. Шаршэўскі, М. Гольдштэйн, С. Мадорскі, В. Гольдфельд, К. Драздова і М. Людвіг.

Пятнаццаць дзён будзе працягвацца традыцыйнае спаборніцтва маладых талентаў, вынікі якога стануць вядомыя пасля трох тураў. Лаўрэаты конкурсу выступяць з канцэртамі ў пяці рэспубліках.

ТЭАТРАЛЬНАЯ СТУДЭНЦКАЯ ВЯСНА

У Мінску 31 мая закончылася студэнцкая тэатральная вясна. Яна заклікана была садзейнічаць папулярызацыі студэнцкіх тэатраў, умацаванню кантактаў паміж навучэнцамі вну, тэхнікумаў і калектывамі прафесіянальных тэатраў, развіццю эстэтычнага густу ў юнакоў і дзяўчат.

Вынікі тэатральнай вясны былі падведзены на канферэнцыі «Вобраз сучасніка на сцэне мінскіх тэатраў», якая адбылася ў Палацы культуры прафсаюзаў. Перад студэнтамі, навучэнцамі спецыяльных навучальных устаноў выступілі рэжысёр тэатра імя Янкі Купалы В. Раеўскі і рэжысёр тэатра імя М. Горкага Ф. Шэйн.

На працягу трох месяцаў студэнцкая тэатральная вясна крочыла па залах мінскіх тэатраў вну. За гэты час на спектаклях тэатраў оперы і балета, імя Я. Купалы, імя М. Горкага і тэатра юнага гледача пабывала больш за 21 тысячу студэнтаў і навучэнцаў сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў.

На праведзеным у час тэатральнай вясны аглядзе студэнцкіх самадзейных тэатраў высокую ацэнку журы атрымалі тэатр ценяў і тэатр сатыры Мінскага радыётэхнічнага інстытута, тэатр эстрадных мініяцюр Беларускага політэхнічнага інстытута.

БЕЛТА.

З АРХІЎНЫХ ПАЛІЦ

НАВОША, МАЛЯР НАШ ПІНСКІ...

Увесну 1525 года польская каралева Бона, якая пасля смерці апошняга пінскага князя Фёдара Іванавіча Яраслававіча валодала Піншчынай, выдала праз сваю каралеўскую канцылярыю ў Кракаве грамату пінчаніну Навошы. У гэтай грамаце запісана: «Навоша, малер наш пинский... поведил... што князь Федор Иванович Ярославича дал ему две дворыщи в селе нашом в Серниках... а еще дал ему двор в месте нашом Пинском... На што ж он и лист князя Федоров перед нами вказывал и бил нам чолом, абыхмо ему на то дали наш лист и то ему нашым листом потвердили». Памянуўшы пра тое, што князь Фёдар не меў права па дагаворы з польскім каралём «никому ничога роздавати», Бона, аднак, «бачечы того ремесника нам и месту нашому быть потребного а пожыточного», задавальняе просьбу Навошы — пацвярджае «тые две пререченые дворыща и двор в месте... ему самому, и его жене, и детем их, и потомком их... абы он и его дети и его потомкове нашым потомком служыли тою службою малерскою...»

Як прывід з сівое мінуўшчыны паўстае перад намі аблічча пінскага «малера» — пакуль што першага вядомага нам жывапісца на Піншчыне, які жыў на мяжы XV — XVI стагоддзяў.

З граматы Боны відаць, што Навоша (Нявон) не быў простым рамеснікам, бо наўрад ці стаў бы князь дараваць сядзібы з зямлёй простаму чалавеку, ды яшчэ цярпець за гэта непрыемнасці ад каралеўскай улады за раздачу маёмасці. І, зразумела, не з «особливое ласки» Боны атрымаў Навоша пацвярджэнне шчодрасцей князя Фёдара.

Пры тагачаснай шчыльнасці гарадской забудовы выкраіць участак у горадзе было няпроста, але для Навошы гэта было зроблена.

Сядзіба Навошы была непадалёк ад Ануфрыеўскай царквы, ля рэчкі Піны, сярод садоў (па Калатынеўскай вуліцы) побач з дваром «владычича» Івана Гадэбскага (пазней пінскага гараднічага).

Пра творчасць Навошы звестак не захавалася. Аднак прасочваючы па вядомых крыніцах жыццёвы шлях гэтага «малера», маем магчымасць скласці больш дакладнае ўяўленне аб гісторыі мастацтва сярэдневяковай Піншчыны.

З імем Навошы звязана гісторыя двух асяродкаў культуры сярэдневяковай Піншчыны — Давыд-Гарадка і Пінска.

У XV стагоддзі польскі кароль аддаў давыдгарадоцкія землі разам з землямі Клецка і Рагачова патомку вялікага маскоўскага князя Івана Каліты — Івану Яраслававічу з князёў Бароўскіх, які збег ад праследванняў маскоўскага князя Васіля Цёмнага. Сын збега — князь Фёдар (ён прынцыпова дадаваў да свайго імя «Яраслававіч» — у знак прыналежнасці да роду маскоўскіх князёў) быў вялікі прыхільнік мастацтва. Жывы сведка высокага ўздыму выяўленчага мастацтва ў Маскоўскай дзяржаве, ён акружыў сябе народнымі ўмельцамі. Неўзабаве ў Давыд-Гарадку ўтварыўся цэнтр па вытворчасці царкоўнага ўбранства. Вядучымі майстрамі тут былі жывапісец Навоша і яго сябра — майстар «ремесла золотарского» Цімошка Дзмітрыевіч.

Вырабы давыдгарадоцкіх майстроў былі шырока вядомы. Этнограф І. Сербаў меркаваў, што на ўсім Палессі старадаўнія крыжы, іконы — давыдгарадоцкай работы.

Значным этапам у жыцці Навошы была яго творчасць у Пінску.

На рубяжы XV—XVI стагоддзяў у духоўным жыцці Піншчыны назіраецца ўздым. У 1498 годзе Пінскае і Давыдгарадоцкае княствы аб'ядноўваюцца. Сталіцай аб'яднаных зямель становіцца Пінск. Па ўсёй Белай Русі грымела слава майстра XV стагоддзя — разбяра па дрэве Апація. У Пінск прыехалі прыдворныя майстры князя Фёдара — Навоша і Цімошка.

Значную ролю ў развіцці іканапісу тут адыгрываў Лешчанскі манастыр, заснаваны яшчэ ў XI стагоддзі. З пачатку XIV стагоддзя гэты манастыр накіроўваў творчасць пінскіх майстроў розных прафесій: жывапісцаў-іконнікаў і сценапісцаў, мастакоў-мініяцюрыстаў і залатароў. У самім Лешчанскім манастыры ствараліся рукапісныя кнігі — не без удзелу мастакоў-мініяцюрыстаў.

Апрача царквы, пінскіх майстроў загружаў заказамі свецкі патрыцыят. Пераважна гэта былі заказы на роспісы і на стварэнне розных прадметаў хатняга ўжытку (сталовы посуд, прыналежнасці туалету, пячаткі). Магчыма, Навоша распісваў княжыцкі палац у Пінскім замку.

К таму часу, калі каралева Бона выдавала вядомую ўжо нам пацвярджальную грамату Навошы на права карыстання землямі, рускія феадалы Фёдар і Алена памерлі. Аслабіліся духоўныя сувязі края з Масквой (па лініі Фёдара) і з Кіевам (па лініі Алены — унучкі кіеўскага князя Сімяона Алелькавіча). Скупая і ўладалюбная Бона, якая падпарадкавала ўсё сваё жыццё неадольнай празе нажывы, зусім не была зацікаўлена ў развіцці мастацтва на Піншчыне. Пераглядаючы многія дакументы сваіх папярэднікаў, яна, напрыклад, паклала забарону на даравальную грамату князя Фёдара Пінскай замкавай саборнай царкве святога Дзмітрыя, у якой князь распарадзіўся «проробить чотыры пределы», матывуючы сваё рашэнне адкрыта: «бо мы не хочем абы которые доходы с подачок нашых на тые алтарые были даваны». А між тым названы сабор быў месцам, дзе збіралася ўсё лепшае са створанага пінскімі майстрамі. Якая ёй, Боне, была справа да незразумелага і чужога ёй мастацтва беларускага народа — абы выціснуць з гэтага народа пабольш «ку пожытку» свайму.

Вось перад такой «гаспадыняй» у 1525 годзе і паўстаў Навоша са сваімі маёмаснымі справамі. І нават карыслівая Бона прызнала ў ім «потребного а пожыточного» майстра. Акалічнасць гэтая пераконвае нас, што Навоша быў значным майстрам.

Калі ў 1552 годзе зноў пераглядаліся дакументы на землекарыстанне — Навошы ўжо не было ў жывых. Пацвярджальную грамату Боны прад'явіў ягоны сын — Міхно Навошыч, які бацькоўскага рамяства «не вмел».

А. ЛАЗІЦКІ, мастак.

СЕМІНАР НАРОДНЫХ УМЕЛЬЦАЎ

Гродзенскі Дом народнай творчасці правёў семінар народных умельцаў вобласці. Абмяркоўвалася пытанне аб падрыхтоўцы да выстаўкі-паказу твораў самадзейных мастакоў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва і майстроў народнай творчасці, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

На семінары выступіў галоўны мастак упраўлення мясцовай прамысловасці У. Басалыга. Удзельнікі семінара сустрэліся з мастаком К. Пятровым, які расказаў народным умельцам пра работы гродзенскіх мастакоў, падзяліўся сваімі творчымі планамі.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

6 чэрвеня

Першая праграма 10-00 — навіны (М). 10-15 — для дзяцей. «Цуды прыроды» (М). 10-30 — «Фізкультура і спорт». Перадача з Кішынёва. 11-00 — «На вясковай сцэне» Усесаюзная пераклічка сельскіх клубаў (М). 11-45 — для школьнікаў. «На прыз «Скураны мяч» (М). 12-15 — для школьнікаў. «Тэлезнайка» (М). 13-55 — праграма перадач. 14-00 — чэмпіянат Еўропы па боксе. Паўфінал. Перадача з Румыніі. 16-45 — «Навіны» (М). 17-00 — заключны канцэрт Дэкады ўкраінскай літаратуры і мастацтва ў РСФСР. Перадача з Крамлёўскага Палаца з'ездаў (М). 21-15 — «Эстафета навін» (М). 22-00 — праграма каляровага тэлебачання. Тэлевізійны тэатр мініяцюр. «13 крэслаў» (М). 23-00 — «А ў нас у ліпені». Эстрадная праграма (М). 23-50 — «На першынство свету па шахматах». Дзённік (М). 24-00 — «Толькі факты». Праграма перадач.

Другая праграма 19-55 — першынство СССР па футболе. «Нёман» (Гродна)—«Спартак» (Брэст). Другі тайм. Перадача з Гродна. 20-45 — «Бахціёр і Нісо». Фільм-опера.

7 чэрвеня

Першая праграма 8-25 — праграма перадач. 8-30 — для студэнтаў тэхнікумаў. «Супрамат». 9-00 — «Гімнастыка для ўсіх» (М). 9-45 — навіны (М). 10-00 — «Будзьце шчаслівыя!» (М). 11-00 — «Сустрэча з майстрамі тэатра». Народная артыстка СССР І. Архіпава (М). 12-05 — «Усе колеры вясёлкі». Да Дня работнікаў лёгкай прамысловасці. 12-35 — «Музычная шкатулка». 12-45 — «Тыдзень планеты». Міжнародны агляд. 13-05 — для дзяцей. «Вучыся быць чараўніком». Пра выстаўку юных мастакоў Віцебскага Палаца піянераў. 13-20 — да 25-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. «Вуліцы і плошчы расказваюць». Мінск. Бульвар Талбухіна. 13-55 — «Сустрэчы з Бельгіяй». Выступленне членаў беларускай дэлегацыі. 14-20 — тэлевізійны тэатр для дзяцей. Л. Касіль. «Будзьце гатовы, Ваша Вялікасць». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля. Перадача з Ленінграда. 16-00 — «Тэлевізійны атлас народаў СССР». Бурацкая АССР (М). 16-30 — «Мы ўсе на адным стадыёне». Усесаюзны рэпартаж. (Уключэнне Мінска) (М). 17-30 — навіны (М). 17-45 — праграма каляровага тэлебачання (М). 19-15 — «Па Русі». Мастацкі фільм (М). 20-45 — навіны (М). 21-00 міжнародная праграма (М). 21-30 — праграма Балгарскага тэлебачання (М). 22-10 — заключны канцэрт конкурсу лаўрэатаў савецкай песні. Перадача з Польшчы. 23-30 — «Толькі факты» Праграма перадач.

Другая праграма 12-05 — «Веды». Перадача з Ташкента. 12-30 — у эфіры — «Маладосць» (М). 13-20 — «Юбілей вялікага іспанца». Да 370-годдзя з дня нараджэння мастака Дыега Веласкеса (М). 13-50 — «Здароўе». Перадача з Кішынёва. 20-00 — па роднай краіне. «Памяць старажытных байніц». «Пскоў». Кінанарысы. 20-35 — Музычная гісторыя». Мастацкі фільм.

8 чэрвеня

Першая праграма 8-25 — праграма перадач. 8-30 — для студэнтаў тэхнікумаў. «Асновы электронікі». 9-00 — «На зарадку станавіся!» (М). 9-15 — навіны (М). 9-30 — «Будзільнік» (М). 10-00 — «Музычны кіёск» (М). 10-30 — для дзяцей. С. Грахоўскі. «Гарывада». Палеская легенда. 10-50 — дзіцячы экран. «Страказа і мурашка». Мультыплікацыйны фільм. 11-00 — для юнацтва. «Лукамор'е». Літаратурны альманах (М). 12-00 — для школьнікаў. «Рабі з намі, рабі як мы, рабі лепш за нас». Перадача з ГДР. 13-00 — «Сельская гадзіна» (М). 14-00 — для воінаў Савецкай Арміі і Флоту. «Мы з Качы». Перадачы з Волгаграда. 14-30 — сёння — Дзень работнікаў лёгкай прамысловасці (М). 15-00 — праграма каляровага тэлебачання (М). 16-30 — «Клуб кінападарожнікаў» (М). 17-25 — навіны (М). 17-35 — фестываль балгарскіх мастацкіх фільмаў. «Самая доўгая ноч» (М). 19-00 — чэмпіянат Еўропы па боксе. Фінал. Перадача з Румыніі. 22-00 — міжнародная праграма (М). 22-45 — у эфіры — «Маладосць». «Ало, мы шукаем таленты» (М). 23-45 — «Спартыўны тыдзень».

Другая праграма 10-30 — Саратаўскі дзяржаўны мастацкі музей імя А. М. Радзішчава. Перадача з Саратава. 11-00 — для дзяцей. «Незвычайнае падарожжа Мішкі Стракачова». Мастацкі фільм. 19-00 — «Балада пра салдата». Мастацкі фільм. 20-25 — да 25-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Літаратурны тэатр. У. Хазанскі «Зноў цвіце чаромха». Перадача з Віцебска.

Куток калекцыянера

50 ГАДОЎ АКАДЭМІІ НАВУК УКРАІНЫ

22 мая Акадэмія навук Украінскай ССР адзначыла сваё 50-годдзе. Да яе юбілею Міністэрства сувязі СССР выпусціла новую паштовую марку. На малюнку — будынак Галоўнага лабараторнага акадэмічнага корпуса, у верхнім левым рагу — высокая ўрадавая ўзнагарода — ордэн Леніна, якім узнагароджана акадэмія. Уверсе надпіс на рускай і ўкраінскай мовах «50 гадоў Акадэміі навук Украінскай ССР».

Марка двухколерная (асноўны колер — жоўты і карычневы), выканана спосабам глыбокага друкавання, зубцоўка грабеньчатая, памер па перфарацыі 30 на 42 міліметры, намінал—4 капейкі. Аўтар малюнка — мастак Мікалай Чаркасаў. Нумар па каталогу 3797.

ГАЛОЎНАМУ БАТАНІЧНАМУ САДУ — ЧВЭРЦЬ СТАГОДДЗЯ

Галоўны батанічны сад Акадэміі навук СССР будзе адзначаць у красавіку 1970 года сваё 25-годдзе. Гэтую падзею Міністэрства сувязі СССР адзначыла выпускам серыі шматколерных паштовых марак. Амаль усе гатункі кветак, намаляваных на гэтых марках, выведзены навуковымі супрацоўнікамі Галоўнага батанічнага саду.

Новая серыя — першае выступленне ў жанры паштовай мініяцюры маладога мастака Уладзіслава Чмарова. Выбраў ён ружу, лілею, архідэю, вяргіню, гладыёлус.

Іх наміналы: 2, 4, 10, 12 і 14 капеек.

Маркі надрукаваны афсетным спосабам на мелаванай паперы, памер па перфарацыі 37 на 37 міліметраў, зубцоўка грабеньчатая. Нумары па каталогу з 3792 па 3796.

Іна САЛАУЁВА, (АДН).

САМЫ ПРЫГОЖЫ ЧАС. Фотаэцюд Г. БЯЛІЦКАГА.

Чытачы паведамляюць

□ Народны артыст СССР Здзіслаў Стома прыслаў у Уздзенскую школу-інтэрнат дарунак — дваццаць сваіх фатаграфій у ролях, якія ён выконваў у розных спектаклях. У пісьме школьнікам Здзіслаў Францавіч расказвае пра сваё жыццё і работу ў тэатры.

С. МІХЕД.

□ Паспяхова нясуць працоўную вахту сельскія кінафікатары Мінскага раёна. Яны перавыканалі фінансавы план першага квартала гэтага года і заваявалі пераходны Чырвоны сцяг выканкома Мінскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных і абласнога савета прафсаюзаў. У ліку лепшых кінамеханікаў С. Адамовіч, С. Русак, А. Андрыеўскі.

Г. ЛЯНКЕВІЧ.

□ У Людзяневіцкім сельскім клубе Жыткавіцкага раёна працуюць харавы, танцавальны і драматычны самадзейныя гурткі. Сёлета артысты-аматары выступілі з канцэртамі ў сваім саўгасе, а таксама ў вёсках Юркевічы, Марохарава, Вязаў Лес, раённым цэнтры і ў Мікашэвічах суседняга Лунінецкага раёна. У рэпертуары хору — песні савецкіх кампазітараў і народныя песні. Поспехам карыстаюцца танцоры, якія выконваюць беларускія народныя танцы.

І. НОВІКАЎ.

З зарубежнага гумару

Веслаў БРУДЗІНСКІ

АФАРЫЗМЫ

□ Крытыкам сатыры лягчэй за ўсё крыкнуць: «Блазен голы!»

□ Акцёра выкінулі з тэатра — іграў ролі так гучна, што публіка не чула суфлёра.

□ Аб'ектыўны глядзіць на сябе з адлегласці, бо тады не відаць заган.

□ Паўжыцця рыхтаваўся да выступлення, другую палову жыцця апраўдваўся, што не выступіў.

□ Пхаўся на Парнас, бо паблытаў яго з Алімпам.

□ Прапорцыя: колькі трэба Хлестаковых, каб паявіўся адзін Гогаль?

□ Мы засталіся кожны пры сваёй думцы. І так нам стала нудна!

□ Паставілі яму трыумфальную арку, а потым яго ўцягнулі туды і далі аплявуху.

□ Першы сігнал трывогі — калі дыялог з чытачамі яшчэ працягваецца, а пісьменніку ўжо няма чаго сказаць сабе.

□ Так доўга схіляўся ў паклоне, што не заўважыў, калі яго бог перайшоў у іншы храм.

□ Герольд новай эпохі дзьме ў інструмент, сканструяваны ў старой.

□ У кожнай плёткі ёсць доля праўды... аб яе аўтары.

□ Самая сумная канфігурацыя: персанажы разумнейшыя за аўтара і дурнейшыя за чытачоў.

□ Паднялі заслону — відаць, пачаўся антракт.

□ Яго пакрыўдзілі — падставіў другую шчаку, а ўдарылі тым самым кулаком.

□ Перш чым узнімацца па драбіне, правер, ці не пастаўлена яна гарызантальна.

□ Не вымярай сваёй ролі ў жыцці даўжынёй тэксту!

□ Бывае, што адзіны клопат рулявога — схаваць пашкоджанне руля.

□ Некалі пазвоньваў медалямі а потым скардзіўся, што гэта былі ланцугі.

□ Адзін напісаў шмат тоўстых кніг, другі склаў два афарызмы — праз некалькі стагоддзяў ад кожнага з іх засталося па адной цытаце.

Пераклаў з польскай А. МАЖЭЙКА.

УСЯВЫШНІ НА АДПАЧЫНКУ

З газеты «Юманітэ».

ЗНАХОДКА ВЕНСКАГА МУЗЫКАЗНАЎЦЫ

У архівах венскага саюза мужчынскіх хораў музыказнаўца Крыста Ландон выявіла многа нотных лістоў, запоўненых рукой вялікага аўстрыйскага кампазітара Франца Шуберта (1797—1828). Паведамляючы аб гэтым, мясцовы друк падкрэслівае, што ў гэтым выпадку гаворка ідзе аб самай значнай, самай каштоўнай знаходцы твораў Шуберта. Усяго знойдзена 50 нотных лістоў, сярод іх — дзве песні, якія да гэтага часу былі вядомы толькі па назвах.

Асабліва каштоўныя другая старонка скерца славутай «Незакончанай» сімфоніі кампазітара, а таксама тры фугі для фартэпіяна і рад фрагментаў. Астатняя частка знаходкі — кампазітарскія замалёўкі, эцюды, відаць, апошнія са створаных вялікім музыкантам.

Добра вядома, што апошнія дзесяць гадоў жыцця кампазітара былі асабліва плённыя. У гэты час было створана многа вальсаў, песень. Некаторыя з гэтых твораў Шуберта, на жаль, былі адвергнуты тагачаснымі выдаўцамі, і таму частка іх лічыцца безнадзейна страчанымі.

Рэдкая знаходка венскага музыказнаўцы Крысты Ландон узбагаціць музычную скарбніцу новымі творамі славутага кампазітара.

А. УРБАН, карэспандэнт ТАСС.

Вена

ВЫПРАЎЛЕННЕ ПАМЫЛКІ

30 мая ў нашай газеце па віне супрацоўніка рэдакцыі Л. Лявонава надрукавана інфармацыя, у якой памылкова сцвярджаецца, што званне народнага прысвоена аркестру народных інструментаў горада Магілёва.

На вінаватага накладзена спагнанне.

Праўленне Саюза мастакоў БССР выказвае глыбокае спачуванне заслужанаму дзеячу мастацтваў БССР Паслядовіч Аляксандры Ануфрыеўне з прычыны смерці яе бацькі.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры, вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Друкарня выдавецтва «Звязда». Індэкс 63856

АТ 03828